

NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR

N O R G A S Á M I I D R I I K A S Æ R ' V I  
N O R S K E S A M E R S R I K S F O R B U N D

LANDSMØTEPROTOKOLL 1974

NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR NSR

LANDSMØTET I KAUTOKEINO I TIDEN 16. - 18. APRIL 1974.

PROGRAM

1. møtedag ( tirsdag 16. april )

- KL. 12.00      Åpning
- Navneopprop
- Valg av presidium ( dirigenter, sekretærer,  
tolker )
- Valg av komiteer
- Årsberetning
- Regnskap
- KL. 14.00      A/S Ságat. Reorganisering av Samisk Avis A/L.  
Godkjenning av vedtektene og gjennomføringsplanen.
- KL. 15.00-16.00      Lunch-pause
- KL. 16.00      Samisk skoleråd, målsetting, styring og planer  
for sameskoler.
- Formannen i NSR's skolekomite, spesialpedagog  
Jan Henry Keskitalo innleder.
- Komitéarbeid

2. møtedag ( Onsdag 17. april )

Kl. 09.00      Flytting av De samiske sendinger til Indre-Finnmark.  
Stedsvalg.

Det lokale programråd for samiske sendinger er  
invitert.

Kl. 12.00-12.30

Samordning av samiske radio/TV-sendinger på nordisk  
basis.

Formannen i utvalget til å utrede spørsmålet om  
etablering av et nordisk radio/TV-senter, red.sekr.  
Elnar Seljevold orienterer om planene og om utsiktene  
for realisering av planene.

Kaffe pause

Næringsutvikling i samiske bosetningsområder,  
behov, muligheter og midler.

Innleder: Utbyggingssjef Tor Falch

Kl. 14.30-16.30                      Lunch

Kl. 16.30      Næringsutvikling.....forts.

Komitéarbeid.

3. møtedag ( torsdag 18. april )

K1. 09.00      Stortingsmelding nr. 33 (73-74)  
                  Tillegg til St.meld. nr. 108 (72-73) "Om et  
                  utbyggingsprogram for Nord-Norge".  
                  Utviklinga av samiske bosetningsområder.  
                  Innleder: Statssekretær Ole K. Sara.

K1. 12.00- 13.00                      Lunch-pause

K1. 13.00      Landsmøtevedtak

                  Valg

                  Avslutning

NB: Foredraget om næringsutvikling i samiske bosettingsområde  
ble flyttet til 3. møtedag.

## ÅPNING.

NSR-formann Regnor Solbakk.

Norske Samers Riksforbund avholder idag sitt 6. landsmøte, og jeg ønsker spesielt utsendingen velkommen hit. Jeg ønsker også våre gjester velkommen. Blant gjestene vil jeg spesielt nevne representanter for Regjeringen. Det er landbruksminister Torstein Treholt som er kommet hit. Også statssedretær Olav Karlsen har lovet å komme imorgen og statssekretær Ole K. Sara til landsmøtets siste dag. Begge statssekretærene har lovet å kommentere stortingsmelding nr. 33, som er en tilleggsmelding til den stortingsmeldingen vi behandlet på forrige landsmøte. Dette er den stortingsmeldingen som synes å medføre mest nytte og åpne nye muligheter for oss samer. Her er spesielt nevnt planarbeid i de samiske områdene som ser på samer som ett folk. Her synes NSR's syn å ha kommet meget godt frem. NSR har også i lengre tid arbeidet med skolerådsspørsmålet. Dette er også nevnt i stortingsmeldingen. I meldingen nevnes også rettighetsspørsmålene, og det er et tegn på at dette problemet vil komme opp i Stortinget. Landbruksministeren vil svare i Stortinget på et grunngitt spørsmål angående rettighetsproblemet. Jeg vet at han er her blant oss idag sammen med sin statssekretær. Finnmarks fylkesutvalg er også representert på vårt landsmøte. Det er første gang at dette skjer. Fylkesmannen og hans administrasjon har vært representert tidligere på våre landsmøter. Det er mange ting som viser at vårt organisasjonsarbeid er på fremmarsj. Fra år til år øker antallet medlemmer og også antallet lokallag, og de fleste lagene ser ut til å arbeide meget godt. Det var også meget morsomt å følge påskemarkedet her i Kautokeino i år. Her var det samlet seg en stor mengde samer fra alle de samiske områdene i de nordiske land. Jeg ser også at vår kommunes ordfører er tilstede og jeg vil også ønske ham velkommen til landsmøtet. Jeg vet også at organisasjonsarbeidet ikke bestandig går som det skal i enhver sak. Jeg vil i den forbindelse nevne avissaken og det som har skjedd i den i det siste. Vi har nå i et par år arbeidet med avisspørsmålet, i det siste har da Sárgat stoppet dette samarbeidet. Vi skal behandle denne saken som egen sak senere idag. Vi har også en annen meget viktig sak på dette landsmøtet. Det er å flytte de samiske sendinger til de samiske områdene.

Mitt syn er at det er samene selv gjennom sine organisasjoner som skal avgjøre hvor det skal legges. Denne saken kommer opp i morgen. Med disse ord vil jeg ønske dere et godt arbeid i de tre dagene vi er samlet her, og at det blir til nytte for vårt videre organisasjonsarbeid.

Landbruksminister Thorstein Treholt, s hilsingstale på Norske Samers  
Riksforbunds landsmøte 1974.

Jeg har den ære å overbringe den norske Regjerings hilsen til landsmøtet. Landsmøtet har en stor og arbeidskrevende dagsorden. Det er viktige saker for den del av befolkningen denne organisasjonen representerer, det er viktige saker for vårt samfunn. Landsmøtet skal drøfte problemer Regjeringen er opptatt av å finne løsninger på. I regjeringen Brattelis tilleggsmelding om utbyggingsprogrammet for Nord-Norge står det bl.a. under avsnittet om samiske bosettingsområder.

"Som etnisk minoritet har samene spesielle problemer som er knyttet til språklig og kulturell bakgrunn. Regjeringen vil legge stor vekt på å løse disse problemer samtidig som det skapes reelt grunnlag for at samene kan få del i almindelig økonomisk fremgang og sosial trygghet på linje med landets øvrige befolkning. Som et ledd i dette, er en innstilt på å sette iverk en rekke tiltak for å styrke utviklingen av samisk språk, kultur og næringsliv. Utviklingen må styres i samarbeid mellom sentrale og lokale folkevalgte organer. Regjeringen anser det for vesentlig at samenes organisasjoner deltar i samarbeidet og at en dermed utvider den demokratiske styringsprosess.

I kommuner med små bygd samfunn vil opprettelse av grendeutvalg likeledes ha stor betydning for å styrke en ønsket utvikling av medbestemmelsesrett i beslutningsprosessen. Det vil fortsatt bli ytt støtte til samiske organisasjoner, og i denne forbindelse vil en stille midler til disposisjon med sikte på å gjennomføre opprettelsen av en heldagsstilling i Norske Samers Riksforbund."

Meldingen er f.t. under behandling i Stortinget. Landbruksdepartementet arbeider også med en stortingsmelding om aksjonsplan for de samiske bosettingsområder.

Jeg går ut fra at statssekretær Ole K. Sara vil berøre både N.Norge-planen og arbeidet med aksjonsplanen for de samiske bosettingsområder nærmere i sitt foredrag på torsdag.

Når Stortinget har ferdigbehandlet meldingen om utbyggingsplanen for Nord-Norge og aksjonsplanen for de samiske bosettingsområder, vil Regjeringen følge i den utstrekning Stortinget bevilger nødvendige midler.

For å nå Regjeringens målsetting er det ikke nok med insats fra Statens side. Det kreves initiativ og det kreves også insats fra lokalt hold - fra dem det gjelder.

Det arbeid som nedlegges i samiske organisasjoner håper og tror vi vil gi resultater. Regjeringen innbyr til et saklig og ansvarsfullt samarbeid.

Både i saker som spesielt angår den samiske befolkning som i andre samfundsspørsmål vil det være delte meninger. Løsning av enkelte problemer vil ofte føre til at nye dukker opp og må finne sin løsning. Ingen vil benekte at det f.eks. her i Kautokeino har skjedd mye i løpet av de siste 10 - 15 år. Men like klart er det at veldige uløste oppgaver ligger foran oss. Det stiller krav til oss alle. Det settes nye mål. Et tillitsfullt samarbeid er nødvendig dersom man skal ha håp om å nå målene på kortest mulig tid.

Fra de samiske organisasjoner er det reist krav om medbestemmelsesrett. Det er et berettiget krav og Regjeringen anerkjenner det. Organisasjoner som våre tar spesielle interesser har sin selvfølgelige plass i det norske samfunn. Overfor de politiske og bestemmende organer over organisasjonene sin innflytelse. Slik også med organisasjoner som varetar samenes spesielle interesser.

Ved siden av den innflydelse og den medbestemmelse som kan øves gjennom faglige, økonomiske, kulturelle, sosiale og andre organisasjoner er de politiske partier en forutsetning for vårt demokrati. Gjennom de politiske partier bør etthvert samfundsbevist menneske, gjøre sine meninger gjeldende. Det gjelder samene som alle andre. Det parti den nåværende Regjering har gått ut fra - Arbeiderpartiet har tilbudt og vil fortsatt tilby samer topp-posisjoner i det politiske liv.

Jeg vil også gjerne få lov til å minne om at det i sterkere grad enn hittil må tas sikte på at samene kan rekrutere stillinger og embeder som krever høyskole- eller universitetsutdannelse. Det er ikke bare et spørsmål om mulighet for utdannelse, men også i høy grad et spørsmål om stimulering av ungdom med evner og anlegg. Dette bør i høy grad interessere de samiske organisasjoner. Det vil åpne muligheter for arbeidsplasser for mange samer utenom de samiske områder og det kan også åpne muligheter for et mere variert arbeidsmarked i de samiske områder. Nye arbeidsplasser i tillegg til de tradisjonelle i grunn-næringene er nødvendige dersom en økende befolkning skal følge med i den almindelige velstandsutvikling i landet. Det er et faktum at det er meget få samer som søker stillinger f.eks. i sentraladministrasjon. Arbeiderpartiet har programfestet at det skal opprettes en reindriftsavtale. For kommende avtaleperiode vil det bli en del av jordbruksavtalen.



Men arbeidet med egen avtale er under forberedelse i Landbruksdepartementet. Dette arbeid vil bli ført videre i nær forståelse med næringsens organisasjon. Sara går jeg ut fra vil berøre spørsmålene nærmere. Under de pågående forhandlinger om jordbruksavtale blir det lagt vekt på å utvide reindriftens andel.

Når det gjelder arbeidet for fremme av reindriften har vi nettopp fått en gledelig melding, nemlig at det amerikanske fond, Kellogg Foundation har bevilget 1,1 mill. kroner til et forsøksprogram i reindrift over en 5 års periode. Forrige gang jeg var landbruksminister satte jeg dette prosjektet høyst i vår søknad til Kellogg, og overfor Kelloggs representant dr. King fremholdt jeg meget sterkt nødvendigheten av størst mulig støtte til prosjektet. Forsøket skal foregå i Kautokeino reinsogn.

På nordisk basis er det under utredning et vaksineringsprogram for bekjempelse av reinbrems og arbeidet for bekjempelse av reindriftsjukdommene vil bli forsterket. Departementet håper i løpet av året å kunne fremme proposisjon til Stortinget om ny reindriftslov. Utvalget som utreder reindriftsadministrasjonen vil også være ferdig med arbeidet med det første.

Det er satt igang en aksjonsplan for utvikling av jordbruket. Det er stilt økte midler til disposisjon til nedskrivingsbidrag og Landbruksbanken utlånsramme for 1974 for N.Norge er økt med 12 mill. kroner. I Kautokeino er det startet opp med et utbyggingsprogram som såvidt jeg kan forstå har fått en god start. I forbindelse med realiseringen av aksjonsplanen for de samiske bosettingsområder vil lignende tiltak bli satt ut i livet i andre kommuner. Tiden tillater dessværre ikke at jeg kommer nærmere inn på dette. Jeg går ut fra at både statssekretær Sara og fylkeskontorsjef Falck vil berøre spørsmål i forbindelse med utviklingen av næringslivet og andre spørsmål i sine foredrag imorgen og torsdag.

Jeg har inntrykk av at samenes situasjon av og til blir fremstilt på en måte som samene neppe kan være tjent med. Det skrevne rekker lenger enn det talte og jeg sikter her til artiller og reportasje man av og til kan støte på. Selv om det er betydelige problemer, er de ikke sammenlignbare med de vi kan støte på i fattige utviklingsland. Det nordiske sameinstitutt som er plasert her i Kautokeino bør bl.a. ha som oppgave å formidle saklige og korrekte opplysninger om samer.

Opprettelsen av instituttet er et uttrykk for de nordiske landsbestrebelse på å gi samene større innflydelse over egne forhold. Det er en utfordring for samene og det stilles forventninger til Instituttets virksomhet. Det gjelder bl. a. det arbeid som blir tatt opp for å belyse samenes rettigheter.

Jeg konstaterer med tilfredshet den økende kulturaktivitet. Ikke minst at den samiske ungdom er bevist sin bakgrunn og sin kultur og at det er vilje til å utvikle den i pakt med tiden. I Regjeringens kulturmelding er det uttalt at støtte til samisk kulturvirksomhet er en nasjonal sak.

Uroen omkring avisen "Sagat" er beklagelig. Uansett årsak er ikke uro i denne sak til gagn for noen. Regjeringen vil støtte ett opplegg som gjør det mulig å gi ut en samisk avis, en avis på det samiske språk, som også kan være nyhetsformidler. Partipolitiske motsetninger må ikke hindre et slikt opplegg.

Et landsmøte blir alltid fulgt med oppmerksomhet. Slik også med dette landsmøte. Det er viktige og vidtrekkende saker som skal behandles. Jeg vil uttale håp om at dette vil bli et godt landsmøte og jeg ønsker lykke til med forhandlingene.

Norges Reindriftssamers Landsforening sekretær Anders Eira:

"Jeg skal bringe en hilsen fra Reindriftssamers Landsforening til NSR's landsmøte her i Kautokeino. Jeg håper at sakene som står på sakslista vil være til det gode for samene. Jeg vil takke landbruksminister Treholt for sin tale, og jeg håper at Regjeringens arbeide for samene vil komme hurtig igang."

Norsk Sameråd ved kontorleder, Petter Nedrejord.

"På vegne av Norsk Sameråd vil jeg bringe en hilsen til landsmøtet med ønske om at møtet på alle måter må bli vellykket, og at de saker som blir behandlet må bli til gagn for den samiske befolkning og i det hele til vårt felles beste".

Grunnskolerådets medlem, skolestyrer Per Jernsletten.

"Herr statsråd, herr formann, det er meg en stor ære å bringe frem hilsener fra grunnskolerådet. Samiske skole spørsmål har vært sterkt fremme i den senere tid. Det er derfor viktig for oss fra grunnskolerådets side å få være med der hvor disse sakene diskuteres. Når NSR idag fremmer en sak her som de har nevnt for samisk skoleråd, så vil jeg ønske at den saken må bli til nytte både for oss som arbeider med samiske spørsmål og skolesaker generelt og også at denne saken skal bli til nytte for hele den samiske befolkning".

Når den nye mønsterplanen blir sendt ut i neste måned, så vil dere se at de samiske skole spørsmålene er kommet mye sterkere frem, og at denne planen som nå utgis vil være til mye større nytte for den samiske befolkningen, men disse sakene er på langt nær fullført ennå.

På vegne av grunnskolerådet ønsker jeg dere et godt møte."

Skoledirektøren i Finnmark, konsulent Odd Mathis Hætta:

"Jeg har den glede å hilse fra skoledirektøren i Finnmark. Han ville selv gjerne ha kommet til dette møtet, spesielt på grunn av to saker. Den første er samiske skole spørsmål og den andre saken er samisk produksjonssenter for radio og TV og plassering av dette, men det er tvilsomt om han får tid til å komme. Det er faktisk slik at vi kappes om hvem som får reise hit. Når det har vært tilstelning har han latt meg representere seg. Når det gjelder skoledirektørens standpunkt i samiske skole spørsmål, er det vel etterhvert blitt nokså klart for alle. Det er en større forståelse hos ham enn kanskje hos de fleste embedsmenn i Norge idag, når det gjelder samer som en etnisk minoritet som har visse rettigheter innenfor det norske samfunnet, rettigheter som man må ha for å være likeverdig.

Jeg tror at det som tidligere her er sagt av statsråden, dette at også samene må kunne delta på like fot med andre i det norske samfunnet. Det er i pakt med det som Per Fokstad har sagt og skrevet at: "også vi samer har en menneskelig rett til å bevare og utvikle vårt språk og vår kultur innenfor den norske nasjonalstat." Jeg har også tiltro til det som Fokstad et annet sted sier at: "det norske folks demokrati er vel utviklet og at et såpass fremragende kulturfolk som det norske skulle kunne gi rom for en minoritetskultur." Dette kan bare gjøres ikke med likhetsprinsipper, men med likeverdighetsprinsippet, og for å nå likeverdighet, så er det ikke sikkert

at det er de samme midler man kan bruke som man bruker for en majoritetsbefolkning. Man kan jo være litt i tvil om de egenskaper som jeg nå har tillagt det norske folk, men vi får tro på det ellers blir det tungt å arbeide hvis man stadig skal arbeide med noe som man frykter ikke vil gå godt for."

Norsk Kulturråd, museumslektor Bjørn Aarseth:

"Jeg vil på vegne av Norsk Kulturråd takke for innbydelsen, og hilse dette møtet. Det er på mange måter idag lettere å kanalisere penger til samiske kulturformål enn det f.eks. var for 10 år siden. Det kommer for det første av at samene er bedre organisert iløpet av disse årene og deres foreninger og landsmøter kan si fra om hvordan penger skal brukes. Penger kommer ikke uten at det søkes om det, og det er vel kanskje heller ikke riktig at sentralorganer ender å sette igang ting som det lokalt ikke er noe krav. Og det må da være noen som går i spissen for kravene og sender søknader. Det andre som gjør det lettere det er at det øyensynlig er en økende forståelse for at det trengs en ekstra innsats nettopp der blant samene, fordi så lite har vært gjort i generasjonene før oss. Det er nå slik at samiske søkere har nå lettere for å få sine søknader igjennom enn andre, og det er også riktig fordi det trengs en ekstra innsats der. Det er vel ca. 6 mill. av norsk kulturfond som hittil er gått til samiske kulturformål, medregnet bygg. Det er mulig at fordelingen til samiske formål i fremtiden vil skje på en annen måte. enn i dag. Det må ihvertfall ikke føre til at det blir vanskeligere for samiske søkere å vinne frem, men lettere. Foreløbig kan det kanskje være en fordel å kunne trekke av større fond som kan omdisponere midler og sette inn enkelte år en mangedobbel innsats, f.eks. når et bygg skal reises, eller andre større løft. Uansett hvilke fond som i fremtiden blir brukt, så må innsatsen bli større fordi det blir flere foreninger og bygdelag som kan bruke pengene til samiske formål."

Nordisk Samisk Institutt, nestformann Ole Henrik Buljo:

"Jeg skal komme med hilsninger fra Nordisk Samisk Institutt. Jeg må få lov å si at den atmosfære som har hersket instituttets styre, eller den formen styret er sammensatt av og det samarbeidet vi har hatt, har gått over alle forventninger. Det har vært et styre, hvor jeg som same har følt meg likeverdig som menneske med andre. Jeg har følt at vi samer har virkelig noe å si, vi har makt til å avgjøre hvordan vi vil at våre saker skal vinne frem videre. Flertallet i styret i Nordisk Samisk Institutt er samer."

De samiske samlinger, bestyrer Mari Teigmo:

"Herr Landbruksminister, kulturrådsrepresentant, formann, delegerte og andre. På vegne av de samiske samlinger vil jeg bringe hilsen og si takk. Som kjent er det et museums oppgave å ikke bare ivareta tradisjonen, men også være en viktig kulturinstitusjon. Her er flere viktige saker oppe som angår samisk kultur, og vi vil følge sakene med spenning. Jeg håper at museet i fremtiden kan tjene som en viktig samisk kulturinstitusjon og slik kulturrådsrepresentanten var inne på så er det svært viktig i den situasjon som samene står i idag at det gjøres en ekstra innsats for å fremme kulturen."

Ordføreren i Kautokeino, Odmund Sandvik:

Statsråd, formann, utsendinger og andre.  
Fra Kautokeino kommunes side vil jeg ønske dere velkommen. For oss som bor her i indre Finnmark er det ikke noe merkelig syn å se mange utsendinger, men når jeg ser nærmere på disse, kan jeg se koster fra Karasjok, Sverige og Finnland, må jeg innrømme at dette er noe nytt, fremmed for øyet. Derfor må jeg si det slik, det er godt for en liten folkegruppe i verden at de kan samles og derved bli mer kjent utad. Jeg har sett på landsmøteprogrammet og kan se at der er mange viktige saker som skal behandles på årsmøtet. Jeg ønsker at de saker som fremmes her bringer fremgang for det samiske folk. Jeg ønsker også at dere finner dere til rette i bygda. Jeg tenkte også her at når "nordmenn" avholder møte eller altfor mange ikke - samer samles i bygda, pleier det å bli dårlig vær slik en må holde seg inne. Idag ser vi dette på en helt annen måte og jeg ønsker fra kommunens side dere hjertelig velkommen og lykke til med årsmøtet.

Delegater som møtte 16. apr:

|                                                                                      |                        |
|--------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
| Høgeland Sámiid Sær'vi                                                               | Harald Eliassen        |
| Unjarga Sámiid Sær'vi                                                                | Odd E. Smuk            |
|                                                                                      | Loise Mikkelsen        |
|                                                                                      | Olav Døkkanen          |
| Tromsa Sámiid Sær'vi                                                                 | Johan A. Kalstad       |
|                                                                                      | Sigbjørn Dunfjell      |
|                                                                                      | John Isak Sara         |
| Posranga Sámiid Sær'vi                                                               | Emma Utsi              |
|                                                                                      | Ivar Utsi              |
| Trondheim Sámiid Sær'vi                                                              | Marit Melleby          |
|                                                                                      | Nils Sverre Eriksen    |
|                                                                                      | Ingunn Utsi            |
| Gouv'dagæino Sámiid Sær'vi                                                           | Ole Einar Olsen        |
|                                                                                      | Johan Daniel Hætta     |
|                                                                                      | Nils Johan Klemetsen   |
|                                                                                      | Kristine Turi          |
|                                                                                      | Trygve Lund Guttormsen |
| Cáččisul'lu Sámiid Sær'vi                                                            | Trygve Ballari         |
|                                                                                      | Agnes Øwre             |
|                                                                                      | Kari Rilås             |
| Oslo Sámiid Sær'vi                                                                   | Dagrunn Danielsen      |
|                                                                                      | Nils Ø. Hellander      |
|                                                                                      | Ole Henrik Magga       |
|                                                                                      | Aage Solbakk           |
|                                                                                      | Kirsten Østby          |
| Alahæjo Sámiid Sær'vi                                                                | Laila Somby Sandvik    |
|                                                                                      | Inga Eira Keskitalo    |
| Dædnugaddi Sámiid Sær'vi                                                             | Odd Ivar Solbakk       |
|                                                                                      | Ingvald Guttorm        |
|                                                                                      | Karen Somby            |
|                                                                                      | Jens Guttorm           |
| Karasjok Sámiid Sær'vi                                                               | Anne Laila Frogner     |
|                                                                                      | Hans Nergård           |
|                                                                                      | Hans Guttorm           |
|                                                                                      | Iver Jåks              |
| Karasjok Sami Nuoraid Sær'vi - opptatt som medlem av NSR og fikk følgende delegater: | Ole Mathis Eira        |
|                                                                                      | Gunn Britt Eikjok      |
|                                                                                      | Jorunn Eikjok          |

VALG AV PRESIDIUM

Dirigenter:

1. dag

Odd Mathis Hætta

Per Jernsletten

2. dag

Ole Henrik Magga

Trygve Lund Guttormsen

3. dag

Ole Einar Olsen

Laila Somby Sandvik

Tolker:

Iver Utsi

Ole Henrik Magga

Johan Jernsletten

Hans Nergård

Sekretærer:

Reidar Eriksen

Mikkel Nils Sara

Per E. Klemetsen

Johs. Kalvemo

Nils Johan Klemetsen

Anne Laila Frogner

Kristine Turi

Skolekomite:

Jan Henry Keskitalo

Arne Nystad

Edel Hætta Eriksen

Harald Eliassen

Radiokomite:

Ole Henrik Magga

John Isak Sara

Anne Laila Frogner

Nils Ø. Hellander

Nils Johan Klemetsen

Næringskomite:

Sigbjørn Dunfjell

Trygve Lund Guttormsen

Hans Guttorm

Peder Andersen

Olav Dikkanen

Regnor Solbakk

Leif Dunfjell

(Form. og sekr. i NRL innbys til arb.  
i komiteen, samt Oula Nakkäläjärvi)

Valgkomite:

Johan Albert Kalstad

Iver Utsi

Marit Melleby

Laila Somby Sandvik

Karsten Østby

Iver Jåks

N S R

N S R

# Å R S M E L D I N G

for NSR i tiden 1.7.1973 - 16.4.1974.

Styret: Regnor Solbakk, Kautokeino, formann  
· Peder Andersen, Porsanger, nestformann  
· Alf Isak Keskitalo, Kautokeino  
Edel Hætta Eriksen, Kautokeino, kasserør  
Leif Dunfjeld, Hasvik

Varamenn til styret: Trygve Lund Guttormsen, Masi  
Olav Dikkanen, Nesseby  
Anne Hætta, Kautokeino  
Laila Bakken Sandvik, Alta  
Johan Jernsletten, Polmak

Arbeidsutvalget har bestått av:

Regnor Solbakk, Edel Hætta Eriksen og Alf Isak Keskitalo

Revisorør: Johan M. Klemetsen, Kautokeino  
Mikkel J. Hætta, Masi

Av styret står foran valg:

Peder Andersen m/varamann Olav Dikkanen

Alf Isak Keskitalo m/varamann Anne Hætta

Dessuten formenn som velges for 1 -ett- år ved særskilt valg.

NSR's skolekomite: Jan H. Keskitalo, Kautokeino, formann  
Johan Jernsletten, Polmak  
Arne Nystad, Karasjok

NSR

---

NSR

NSR

---

NSR



### Representasjoner:

-Befaring i forbindelse med boligtiltakene i Indre-Finnmark, 17.-20. sept. 1973. Formannen og nestformannen representerte NSR på befaringen i følge med representanter for Kommunal- og arbeidsdepartementet og Finnmark fylke. Kommunene Kautokeino, Karasjok, Tana og Nesseby ble besøkt, befaringen ble avsluttet med møte i Vadsø.

-Arctic Peoples' Conference I i København 22.-25. november 1973. NSR var representert gjennom Tromsá Sámiid Sær'vi, Oslo Sámiid Sær'vi og Bergen Sámiid Sær'vi.

-Møte med Stortingets kommunal- og miljøvernkomite, Karasjok 12.3.74. NSR var representert v/Regnor Solbakk og Johan Kl. Kalstad.

-Jordbruks- og reindriftskonferanse i Karasjok 11.-12.3.74, arrangert av Norske Kommuners Sentralforbunds avd. i Finnmark. Regnor Solbakk og Johan Kl. Kalstad representerte NSR.

-Årsmøtet Samisk Avis A/L, Sirma 30.3.74 v/Johan Kl. Kalstad.

### Organisasjonsarbeid.

Kontakten med lokallagene har etter forholdene vært tilfredsstillende, mest pr. korrespondanse. Reisevirksomheten har derimot vært mindre, Johan Klemet Kalstad har besøkt følgende steder: Nesseby, Polmak, Karasjok, Alta og Tromsø.

To nye sameforeninger er blitt dannet, Helgeland Sámiid Sær'vi og Cáacisul'lu Sámiid Sær'vi. Odd Mathis Hætta har representert NSR på foreningenes konstituerende møter.

Karásjåga Sámi Nuoraid Sær'vi er blitt opptatt som medlem i NSR, forutsatt landsmøtets godkjenning av arbeidsutvalgets vedtak i saken. Johan Klemet Kalstad har representert NSR på årsmøtet i Karasjok Sámiid Sær'vi og i Guov'dagæino Sámiid Sær'vi, Mens Alf Isak Keskitalo representerte NSR på årsmøtet i Porsanga Samiid Sær'vi.

Årsmøtet i Alahæjo Sámiid Sær'vi hadde besøk av seksjonsleder Oula Nakkalajärvi og sekr. Marit Oskal.

NSR's skolekomite har orientert om sitt arbeid på et åpent møte arrangert i Karasjok Sámiid Sær'vi regi. Seksjonsleder Per Mikael Utsi deltok på møtet.

Leif Dunfjeld var for NSR på Vanasgiøddi Gili Særvi kons. møte.

Det bør nevnes at ansatte ved Sámi Institut'ta har gjennom sin reisevirksomhet bidratt til å aktivisere lokallagene.

## Utnevelser.

NSR har oppnevnt universitetsstipendiat Nils Jernsletten som medlem i pedagogisk utvalg hvis oppgave er å utrede spørsmål om målsetting, faglig opplegg og regelverk for videregående undervisning for samer. Styret for Karasjok gymnasklasser med samisk har oppnevnt to medlemmer, Norges Reindriftssamers Landsforening og Gymnasrådet oppnevner hver et medlem.

Utvalget disponerer kr. 50.000,-.

I styret for A/L Sii'da sitter sekr. Marit Oskal m/varamann Karen Anne Siri Eira for NSR og NRL.

I forbindelse med det påtenkte nybygg for gymnaset i Karasjok er det oppnevnt et utvalg som bl.a. skal fremme forslag til romprogram for bygget. NSR's representant i utvalget er lektor Arne Nystad.

Utvalgets sammensetning:

- I representant fra Kirke- og Undervisningsdepartementet
- I representant fra Statens bygge- og eiendomsdirektorat
- I representant fra NSR
- I representant fra Finnmark fylke
- I representant fra Karasjok kommune
- I representant fra Karasjok gymnasklasser med samisk

## Sekretariatet.

NSR har etablert et mer permanent sekretariat med Johan Klemet Kalstad som daglig leder/sekretær. Kontoret er lokalisert til Kautokeino, samme bygget som Sámi Institut'ta. Andre muligheter er imidlertid blitt sonderet, og i den forbindelse er Karasjok kommune og De Samiske Samlinger blitt, begge ved brev av 5.2.74.

NSR og NRL har på fellesstyremøte 25.2.74 blitt enige om å samordne sekretariatfunksjonene, og så snart tilfredsstillende lokaler kan skaffes, vil sekretariatene lokaliseres til samme sted.

Tatt i betraktning den begrensede kapasitet og saksmengden som blir tillagt organisasjonen, jungerer sekretariatet etter måten bra. NSR må imidlertid i nær framtid overveie hvordan kapasiteten best kan utvides. I denne forbindelse vises det til vedlagt kopi av felles søknad NSR og NRL har fremmet overfor Det Kgl. Landbruksdepartement. Norsk Sameråd har i møte 15.-16.2.74 tiltrådt søknaden.

Styret har også gjort vedtak om å styrke sekretariatet med en konsulent i jordbruk og utmarksnæringer, men hittil har en øynet ingen økonomisk dekning for en slik stilling.

NSR har i 1974 fått bevilget kr 85.000,- i statsstøtte, kr 70.000,- over Landbruksdepartementets budsjett kap 1223, post 70. Kommunal- og arbeidsdepartementet har kunnet bevilge kr 15.000,-.

Enkeltsaker av større viktighet.

NSR har i en årrekke arbeidet for å få etablert et samisk radio/TV-senter på nordisk basis. Planene synes etter hvert å ha blitt mer konkretisert, og NSR har støttet kravet om å flytte samisk programavdeling til Indre-Finnmark, med henvisning til vedtak i det lokale programråd for samiske sendinger. Avdelingen kan siden integreres i det nordiske produksjonssenteret.

I et svarbrev til NSR skriver kringkastingssjefen at NSR's syn ang. flytting av de samiske sendinger faller sammen med NRK's synspunkter, og forøvrig at det nå er klart at stedsvalget vil bli i Indre-Finnmark. NSR har også i et skriv til Finnmark fylke bedt om at det samiske radio/TV-senteret blir tatt med i Fylkesplan for Finnmark.

Sagat. Samisk Avis A/L.

Utvalget nedsatt av Samisk Avis A/L, NRL og NSR avsluttet sitt arbeid i begynnelsen av mars. NSR's representant i utvalget var Johan Jernsløtten. Utvalgets mandat har vært å utrede spørsmålet om nærmere samarbeidsformer mellom organisasjonene og Samisk Avis A/L. Utvalget har utarbeidet forslag til vedtekter for et aksjeselskap med de nevnte parter som aksjonærer. -Det vises til utvalgets forslag. Årsmøtet i Samisk Avis A/L har imidlertid forkastet forslaget til en ny selskapsform.

NSR har tegnet 12 andeler i Samisk Avis A/L, disse er trukket tilbake og beløpet er overført bankkonto nr. 36 022 36 i Skjærvø og Nordreisa Sparebank, Kautokeino.

I forbindelse med planene om regulering av Skibotnvassdraget har NSR kommet med en uttalelse til Miljøverndepartementet der en peker på skadevirkninger reindriften og utmarksnæringene vil bli påført i tilfelle regulering. Faren for tilintetgjørelse av samene som egen folkegruppe gjennom undergraving av "næringsgrunnlaget for en folkegruppe hvis økonomi er basert på en balansert utnytting av naturressursene" blir påpekt her.

I tillegg ble uttalelsen fra Troms Reindriftssamers Fylkeslag lagt ved.

Tromsa Samii Sær'vi har kommet med en egen uttalelse der en bl.a. vil pålegge "de norske myndigheter i sin videre saksbehandling angjeldende Skibotnvassdraget å gi samenes juridiske rettigheter til området høy prioritet."

NSR har fra Troms Kraftforsyning og Lappefogden i Troms innhentet opplysninger om vassdragsreguleringer gjort i Nord-Troms. En har her vært interessert i reguleringssaker som har berørt samene og samiske interesser.

I forbindelse med utbyggingsplanene for Åbjøravassdraget (i Bindal) har NSR i en uttalelse til Miljøverndepartementet anbefalt den foreliggende konsesjonssøknaden avslått grunnet "hensynstaken til en gruppe samer som på forhånd befinner seg i en utsatt stilling." Også her er samene den skadelidende part i tilfelle det skulle bli gitt konsesjon for utbygging av vassdraget. For det første vil tilpasningsformen (med reindrift som hovednæring og fiske, fangst og jakt som binæringer) til samene i området bli vesentlig forrykket. Dette vil medføre store skader, og større varige driftsurgifter "som er umulig å få kompensert i og med at driftsmulighetene begrenses grunnet arealer." I tillegg vil samene i tilgrensende områder være skadelidende fordi samene i de områder som blir hardest rammet nødvendigvis må søke beiter i disse omkringliggende områder. En gjør også her oppmerksom på at de "mer indirekte skadene vil få en ny dimensjon når den påtenkte utbygging av Vefsnavassdraget." Hvis det mot all formodning skulle bli gitt konsesjon for utbygging av vassdraget, mener NSR at et minimumskrav bør være at utbyggingsinteressene blir pålagt konsesjonsavgift til fromme av samiske næringer, en avgift som ikke begrenses til bare samegrupper som blir direkte berørt ved en eventuell regulering.

I uttalelsen blir det forøvrig henvist til en redegjørelse fra beitekonsulent Erling Lyftingsmo til Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Lappefogden i Nordland der han peker på skadevirkningene samene her vil bli påført.

Trondheim Samii Sær'vi har også i en egen uttalelse gått imot regulering av Åbjøravassdraget.

NSR har også gitt en uttalelse til Miljøverndepartementet i forbindelse med reguleringsplanene for Austerdal- og Botnevassdragene. En har her konstatert at det aktuelle området er et samisk bruksområde både for reindrift og de fastboende samer" og at "området også i fremtiden kan nyttes i reindriftsøyemed."

En viser også her til St.meld. nr. 33 (1973-74), følgende sitat: "Hensynet til samisk naturgrunnlag og kulturbør føre til at aktuelle saker om vassdragsreguleringer i same-områdene (Åbjøravassdraget, Skibotnvassdraget, Altavassdraget, Skaidivassdraget) bør vurderes i sammenheng."

NSR mener således at all planlegging i forbindelse med regulering av Austerdal- og Botnevassdragene bør tilpasses dette synet som kommer til uttrykk i Stortingsmeldningen.

Nordisk Samisk Institutt kan ta seg av et slikt totalplanarbeide forutsatt at nødvendige økonomiske midler blir bevilget. Gjennom et slikt planarbeid vil instituttet bidra til konkretisering av alternative former for utnytting av naturressursene.

I forbindelse med spørsmålet om videre geologiske undersøkelser i den planlagte Anarjok nasjonalpark har NSR i et styrevedtak uttalt "at videre undersøkelser med sikte på grubedrift i samiske områder, herunder Anarjokdalen," må bli stoppet "inntil en komite til å utrede den samiske befolknings økonomiske, kulturelle og sosiale stilling er oppnevnt og har utført oppdraget". Denne saken faller naturlig inn under arbeidsområdet til en slik komite. I samme uttalelse blir det også understreket "at denne saken berører disponeringen av ressurser i et samisk kjerneområde hvor samene har en kvalifisert økonomisk og kulturell interesse."

Guov'dagæino Sámiid Sær'vi har i en velbegrunnet uttalelse gått imot fortsatt geologiske undersøkelser samt en eventuell drift i Anarjåkka.

Samiske organisasjoner har lenge hevdet utmarksnæringene som inntektskilde for den samiske lokalbefolkning, og NSR har derfor tatt kontakt med lokallagene med forespørsel om innsamling av data over betydningen av utmarksgodene. Det er kommet respons fra Båteing, der man har begynt med innsamling av statistiske oppgaver over utmarksnæringene.

NSR har bedt myndighetene etterkomme foreldrenes krav om opprettholdelse av Sameskolen for Midt-Norge, Hattfjelldal, og Snåsa Sameskole, Snåsa. Videre har NSR uttalt at skolene heller bør utbygges til å omfatte flere funksjoner enn det de har i dag. Det heter forøvrig i uttalelsen at "utgangspunktet for en fullverdig sør-samisk skole må være etnisk minoritetsstatus på statsrettslig grunnlag." Videre at et slikt grunnlag selvsagt vil få konsekvenser for bl.a. lovverket for skolen, men at "det kan sikre spredtboende samer skoletilbud uten at et elevgrunnlag som svarer til norske normer og regler, er tilstede." NSR har beklaget at KUD ikke har tatt til følge forslaget fra Norges seksjon av Nordisk Sameråd om at KUD tar initiativ til oppklaringsmøte mellom representanter fra foreldrerådene for skolene og fra de samiske organisasjoner.

NSR har igjen måttet peke på det for samisktalende elever mangelfulle skoletilbudet, som er en følge av mangelen på læremidler og lærebøker og lærerpersonell som "både språklig og pedagogisk kan fungere i skolene i samedistriktene." En mønsterplan for skolene i de distrikter er fortsatt ikke utarbeidet. NSR beklager forøvrig i brevet at intensjonene fra Hoemutvalgets innstilling ikke er fulgt opp ved lærerskolen i Alta.

NSR har i et brev henstilt til myndighetene at det over statsbudsjetten 1974 gis bevilgning til bygging av permanente lokaler for gymnaset i Karasjok, etter at det viste seg at en slik bevilgning ikke var ført på statsbudsjetten 1974. NSR mener at man ikke, som Departementet har uttalt, kan vurdere gymnaset i Karasjok i sammenheng med gymnaskapasiteten i fylket. Dette forde det ved gymnaset i Karasjok gis undervisning i samisk språk, historie og kulturstoff, og er det eneste gymnaset som har et slikt tilbud.

NSR har i et brev til Kirke- og Undervisningsdepartementet erklært seg stort sett tilfreds med de synspunkter kommet til uttrykk i innstilling avgitt av Finnmark fylkesskolestyres videreutdanningskomite, hva angår videregående skoletilbud for samisk ungdom. Komiteen sier at skoler bygd med spesielle henblikk på samisk ungdom, skal bli statsdrevne. Forøvrig mener NSR "at en hovedbegrunnelse for opprettelse av en Indre-Finnmark-region må være muligheten for å skape et livskraftig skolemiljø der også samisk, ungdom utenfor regionen vil få et fullstendig tilbud de ikke vil kunne få ved rekruttering til skoler innenfor andre regioner i Finnmark."

NSR's Skolekomite. Komiteen har stått fritt med hensyn til mandat og arbeidsmåte, og det vises til egen rapport som viser hvilke saker komiteen har prioritert. Dog er visse enkeltsaker av mer presserende art bli behandlet i NSR's skolekomite. Disse er bl.a.:

Skolekonsulentstilling for språkblandingsdistrikter. I forbindelse med utlysning av konsulentstilling ved skoledirektørkontoret for Finnmark har en pekt på noen punkter hvor en bør ha klarere presisert (både i utlysningen og instruks for konsulentstillingen) hvilke arbeidsoppgaver vedkommende skal ha.

Skolekonsulenten bør få eget distriktskontor lokalisert til Kautokeino - Karasjok/Lakselv for å få best mulig arbeidsvilkår i hoveddistriktene.

Konsulenten bør ha nær kontakt med samiske undervisningsinstitusjoner.

Examen artium. Samisk. På eksamensvitnemålet for ex.art. ved gymnaset i Karasjok går det ikke tydelig fram hvilken eksamen i samisk gymnasiastene har tatt. Skolekomiteen mener "at sålenge undervisningen i samisk som kjent språk og samisk som fremmedspråk ved Karasjok gymnasklasser med samisk har forskjellig innhold og sålenge eksamensoppgavene er forskjellige, så må dette komme fram på artiumsvitnemålet."

Kautokeino, den 16.april 1974.

Styret

Vedlegg.

Opptakskriterier for samiske studenter til høyere utdanning.

Landsmøtet 1973 henstilte Kud og utdanningsinstitusjonene å vedta en likelydende orden for opptak av samiske studenter ved de lukkede studier.

Disse har tatt uttalelsen til følge:

Universitetet i Bergen

Det odontologiske fakultet.

"Ved opptak til det odontologiske studium vil samiske studenter normalt bli tildelt fire tilleggspoeng (§6 d, Opptaksreglement) . I unntakstilfeller vil søkere kunne tas opp uten hensyn til poengsum ( § 6, Opptaksreglement )."

Universitetet i Trondheim.

Norges Lærerhøyskole:

"Søkere med dokumentert samisk- eller finskspråklig bakgrunn gis adgang til studier ved Universitetet i Trondheim, Norges Lærerhøgskole, såsant de tilfredsstiller de generelle opptakskrav (examen artium, lærerprøve eller tilsvarende)."

Norges Handelshøyskole:

"Det kan opptas inntil fire samisktalende studenter forutsatt at vedkommende har samisk som morsmål og synes å ha det nødvendige kunnskapsgrunnlag for studiet."

Arkitekthøgskolen i Oslo:

Arkitekthøgskolen skriver i brev av 31.1.1974 bl.a. at høyskolen vil være innstilt på å foreta en individuell og særlig vurdering når det fremgår av søknaden at vedkommende er samisk student. Høyskolen vil imidlertid ikke etablere en fast kvoteordning.

Universitetet i Bergen.

Det medisinske fakultet:

Fakultetet har siden 1963 praktisert ordningen, og skriver i brev av 10.12.1973 at fakultetet har gode erfaringer med samiske studenter både når det gjelder studieprogresjon og eksamensresultater. I Det medisinske fakultets vedtak av 1963 var kvoteordningen foreslått å gjelde inntil det ble opprettet eget medisinsk fakultet i Tromsø. Det vil nå være grunnlag for å ta ordningen opp til ny vurdering. Dette kan bli aktuelt fra opptaket 1975.

-----



Vedlegg.

9520 Kautokeino, 11.2.1974

Det Kgl. Landbruksdepartement,  
Kontoret for reindrift m.m.  
Oslo-Dep.  
Oslo 1.

#### SØKNAD OM ØKONOMISK TILSKUDD FOR BUDSJETT-TERMINEN 1975.

Norges Reindriftsamers Landsforening (NRL) og Norske Samers Riksforbund (NSR) tør herved søke om at det for budsjett-terminen 1975 blir bevilget kr 420.000,- over kap 1223 til disposisjon for organisasjonene. I beløpet er ikke tilskudd til Norges seksjon av Nordisk Sameråd inkludert.

Organisasjonene har med glede kunnet konstatere at tilskuddsposten har fått en oppmuntrende økning, og en tør derfor ha berettiget håp om at departementet vil finne dekning for ytterligere økning for budsjett-terminen 1975. Organisasjonenes administrasjon befinner seg for tiden i etableringsfasen, og også av den grunn anser en tilskudd over statsbudsjettet for særnødvendig. Sekretariatet har i dag to ansatte og er lokalisert til Kautokeino hvor det deler lokaler med Nordisk Samisk Institutt. En antar på denne måten å kunne utnytte ressursene mest rasjonelt.

NRL og NSR er samenes frivillige sammenslutninger hvis hovedfunksjon er å koordinere og kanalisere samenes synspunkter i saker som er spesifikke for befolkningsgruppen. Arbeidet har hittil for det meste bestått i å være remissinstanser for myndighetene samt å formidle krav og initiativ fra organisasjonenes medlemmer. P.g.a. manglende kapasitet har imidlertid ivaretagelsen av oppgavene vært mindre tilfredsstillende, og saker myndighetene har sendt organisasjonene til uttalelse, har således sjelden fått den behandling de ville ha fortjent. En tør imidlertid tru at forholdet vil endre seg til det bedre og til alles tilfredshet i takt med utbyggingen av sekretariatet som jo vil være organisasjonenes effektuerende organ.



Organisasjonene tar også sikte på å få tilknyttet sekretariatet en juridisk rådgiver. Saker organisasjonene får befatning med er ofte av en slik art at innsikt og eksakte kunnskaper i jus er nødvendige. I arbeidet med saker av mer rettslig karakter erfarer organisasjonene en rådgiver som en av de mest iøyenfallende mangler, og opprettelse av en juridisk rådgiverstilling vil bringe organisasjonenes sekretariat den faglige bredde som vil være både nødvendig og påkrevet for et mer effektivt arbeidende team. Samarbeidet med offentlige etater og organisasjoner vil således bli både mer tilfredsstillende og reelt.

Organisasjonene vil måtte legge større vekt på den mer aktive formen for problemsøkende virksomhet, særskilt viktig vil problemsøking være når myndighetene synes tydelig å vise reellvilje til handling i samiske områder. Ved siden av oppsøkende og kontaktskapende virksomhet vil organisasjonene her kunne bistå med konkretisering av de problemstillinger som blir presentert. En vil i denne forbindelse spesielt peke på de forventninger som stilles til den bebudede aksjonsplanen for samiske områder, jfr. bl.a. St. meld.nr. 108 (72-73) og tilleggsmeldingen som er under utarbeidelse. En vil heller ikke unnlate å nevne Regjeringens Kulturmelding som utvilsomt vil berøre den spredtboende befolkning.

Men samtidig som en erfarer både forståelse og handling fra myndighetenes side oppstår nye problemstillinger i form av passifiserende og fremmedgjørende bivirkninger. Slike uheldige sider er nærmest uunngåelige i vårt kompliserte velferdssamfunn, men ved å innlede et nært samarbeid med lokale organer kan slike bivirkninger med fordel minimaliseres. Og en av grunnpilarene for samisk organisasjonsliv er nettopp selvdeltakelse, således vil det være vanskelig å kvantifisere alle aspektene ved samisk organisasjonsvirksomhet, enkelte sider er av mer kvalitativ art og verdi. Blant demærkuantifiserbare sidene ved organisasjonenes virksomhet finner en kontaktskapende aktivitet, således vil organisasjonene være myndighetene til hjelp under effektueringen av de tiltak som nå er bebudet.

Organisering av reinbyene og mindre grender har inntatt en sentral plass blant organisasjonenes gjøremål, og til tross for begrensede ressurser kan en allikevel peke på konkrete resultater. Arbeidet må imidlertid fortsette i takt med "innhenting" av informasjon og erfaringer slik at formene kan både forbedres og utvides til å omfatte såvel flere sider ved ressursutnyttningen. Arbeidet med hvordan ressursene skal disponeres vil berøre flere parter, og organisasjonene har gjort forsøk

med å få mindre grender organisert i lag hvorved de kan ivareta sine interesser og kan bli forhandlingsdyktige med andre interessegrupper. Foreløpig tør en ikke ha bestemte meninger om hvilke former slike lag bør få, men en har kunnet konstatere et klart behov for grendelag organisert i moderne betydning. Slike organiserte lag vil ivareta grendenes interesser utad, men like viktig vil de konfliktløsende funksjonene være, mindre konflikter og interessemotsetninger vil bli løst innen en ramme konstruert av grendene selv.

Organisasjonene har alltid vært opptatt av og arbeidet iherdig med skolespørsmål som spesifikt vedrører den samiske befolkning. Organisasjonene har utnevnt en skolekomite hvis hovedoppgave er å bidra med å avklare styring og organisering av sameskolene. Komiteen har alt maktet å få gjort en betydelig utredning som ganske bestemt vil være til nytte for det videre arbeidet, bl.a. for lærerutdanning, utbygging og organisering av høyere utdanningsinstitusjoner, utarbeiding av læreplaner og midler. Komiteen har nært samarbeid med Nordisk Samisk Institutt, seksjonen for skole og informasjon. Det bør tilføyes at organisasjonene disponerer pr. i dag mindre midler selv, men en antar at forholdet vil bedre seg i takt med at oppgavene ivaretas på en mer tilfredsstillende måte enn tilfellet har vært hittil.

NRL og NSR tør mene at de kan være både myndighetene og sine medlemmer behjelpelig og at de representerer midler som er vanskelige å komme forbi i et moderne og komplisert samfunn. Derfor tør en håpe at det ærede departementet bevilger organisasjonene de nødvendige midler.

For NSR

Regnor Solbakk (s)  
form.

For NRL

Anders Oskal  
form.

Gjenpart: Norsk Sameråd, 9730 Karasjok.

BUDSJETT FOR NORGES REINDRIFTSAMERS LANDSFORENING OG NORSKE SAMERS  
RIKSFORBUND. BUDSJETT-TERMIN 1975.

Lønninger:

|                                                |             |
|------------------------------------------------|-------------|
| NRL-sekretær, I.kl.20 i statens lønnsregulativ | kr 59.270,- |
| NSR-sekretær, I.kl.20                          | " 59.270,-  |
| Juridisk rådgiver, I.kl.20                     | " 59.270,-  |
| Kontorfullmektig, I.kl.12 - 14                 | " 36.780,-  |
| Sosiale utgifter                               | " 36.780,-  |

---

kr 251.070,-

|                              |            |
|------------------------------|------------|
| Lokaler (leie, renhold m.m.) | " 17.000,- |
| Kontormateriell              | " 10.000,- |
| Telefon                      | " 6.000,-  |
| Porto                        | " 3.000,-  |
| Reiser                       | " 40.000,- |
| Uforutsette utgifter         | " 15.000,- |

Drift av sekretariatene

---

kr 342.070,-

Styrets utgifter:

|                                                                             |            |
|-----------------------------------------------------------------------------|------------|
| Reiser m.m. i forbindelse med styremøter, arbeid<br>i komiteer, utvalg o.l. | " 40.000,- |
| NSR's landsmøte                                                             | " 30.000,- |
| NRL's landsmøte                                                             | " 30.000,- |
| Diverse utgifter, representasjoner o.l.                                     | " 15.000,- |

Organisasjonenes totale utgifter

---

kr 457.070,-  
=====

|             |              |
|-------------|--------------|
| Egne midler | kr 37.070,-  |
| Tilskudd    | kr 420.000,- |

Merknader til styrets årsmelding.

Trygve Lund Guttormsen:

"Ifjor på landsmøtet ble det gjort et vedtak i forbindelse med landsdelsplanen for Nord-Norge. I vedtaket som ble gjort enstemmig på landsmøtet går man inn for at det opprettes en plankomité. Jeg må be styret om å oppnevne en plankomité som skal hjelpe dem i arbeidet med oppfølgingen av forskjellig arbeid. Nå har vi sett at denne skolekomiteen vi har hatt i arbeid har fått gjort et grundig arbeid. De næringsøkonomiske spørsmål som taes opp i forbindelse med landsdelsplanen for Nord-Norge og nå denne tilleggs-meldingen, er så omfattende og så viktige, at jeg synes det er betenkelig av årsmøtene bare å ha en komite, en næringskomite i arbeid akkurat mens landsmøtet pågår. Nå har man selvfølgelig et styre som kan arbeide med de samme spørsmål, men jeg er redd for at styret vil ha et så voldsomt vidt spekter å arbeide over, at de ikke kan så grundig sette seg inn i de forskjellige enkeltspørsmålene. Jeg vil derfor spørre hvordan styret har sett på dette spørsmålet og dessuten tror jeg at jeg sterkt vil anbefale at man i arbeidet i året som kommer og da som resultat av møtet her kanskje tenker på dette med å ha en egen næringskomite."

Hans Guttorm:

"Her er nevnt litt om at styret har søkt Karasjok kommune om å få leie lokale for NRL og NSR. Vi har behandlet søknaden i formannskapet, men vi har foreløpig måttet si at vi ikke kan disponere de ledige lokaler som vi har, i og med at vi på forhånd også har gitt uttrykk for at NRK kan få leie lokaler hos oss hvis det blir aktuelt å flytte de samiske sendingene til Indre Finnmark. Før vi får beskjed om dette, har vi ikke kunnet disponere de ledige lokalene, Dersom det ikke blir aktuelt for NRK å leie lokalene hos oss, kan NRL's og NSR's styre flytte sitt sekretariat til Karasjok.

Når det gjelder geologiske undersøkelser, så har vi i Karasjok sagt at vi for vår del er interessert i å vite hvilke verdier som ligger i dalføret. Vi har ikke sagt noen ting om at konsesjon blir gitt uten betingelse. Hvordan driften blir gitt hvis det viser seg at det er drivverdige forekomster må en få lov til å komme tilbake til. Vi er interessert i at det skapes arbeidsplasser, men det må være en forutsetning, at kapitalen blir i området og arbeidsplasser blir reservert for befolkningen. Her er det et motsetningsforhold. NSR sier at man ikke skal gjøre noenting før man har utnevnt en komite, som kan vurdere disse tingene. Det haster med disse undersøkelsene, for hele området skal jo legges til som Nasjonalpark. Vi har vurdert det slik at vi er interessert i å vite hvilke verdier som ligger til grunn hvis det skulle bli noen drift i senere generasjoner."

Regnor Solbakk:

Det var først til trygve Guttormsen om dette næringsutvalget som vi ikke har oppnevnt.

Det forrige landsmøtet påla oss faktisk å oppnevne et næringsutvalg og et skoleutvalg. Vi har oppnevnt skoleutvalget som har fungert bra. Næringsutvalget har vi ikke oppnevnt. Vi har tatt det opp til drøfting i styret, men utsatt saken. En av grunnene til at vi har utsatt saken er at vi i 1972 foreslo overfor Regjeringen i forbindelse med landsdelsplanen for Nord-Norge og Stortingsmelding nr. 108 om at det måtte oppnevnes et utvalg til å utrede samenes situasjon idag, alle sidene ved samenes livssituasjon idag, økonomisk, sosialt, kulturelt, disponering av ressurser osv. I Stortingsmelding nr. 108 har Regjeringen tatt med den uttalelsen, og det er da en vurdering som stort sett går ut på at Regjeringen vil vurdere dette spørsmålet.

Et av hovedpoengene for oss da vi foreslo dette var at: "Dette utvalget måtte oppnevnes av samiske organer, av samene og at staten burde dekke utredningsutgifter i forbindelse med komiteens arbeid."

Senere er det da kommet en Stortingsmelding nr. 33. Der har den nye Regjeringen kommentert det slik: "I sin uttalelse vedrørende utdeling fra landsdelskomiteen for Nord-Norge, har NSR foreslått å nedsette et utvalg til å utrede den samiske befolknings kulturelle, økonomiske og sosiale situasjon i Norge. Regjeringen anser dette å være en oppgave for det nyopprettede Nordisk Samisk Institutt og vil anmode instituttet om å prioritere denne oppgaven."

Dette utsagnet er ikke vurdert av vårt styre fordi den er ganske forskj. En annen unskuldning er at da vi hadde saken oppe i styret i fjor høst, måtte vi da vurdere vår kapasitet. Vi har ikke så mye midler i NSR. Vi har ikke hatt så svært mye sekretærhjelp, det er faktisk først etter 1. januar at dette har stabilisert seg. Hvis vi fikk skolekomiteen til å fungere med de ressurser vi disponerer over, burde vi være fornøyde. Denne saken er viktig, og den må taes opp av det nye styret."

NORGA SÁMIID RIIDASÆR'VI

NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

Regnskapet 1973.

STATUS.

| Beholdning.   |                    | Aktiv        | Passiv       |
|---------------|--------------------|--------------|--------------|
| Kassa         | Kr 0,-             |              |              |
| Bank          | " 3.292,61         |              |              |
| Postgirokonto | " <u>13.314,63</u> | Kr 16.607,24 |              |
| Egenkap.1972  | Kr 9.454,96        |              |              |
| -"- 1973      | " <u>7.152,28</u>  |              | Kr 16.607,24 |
|               |                    | Kr 16.607,24 | Kr 16.607,24 |
|               |                    | =====        |              |

DRIFTSREGNSKAP.

Inntekter:

|                          |                    |              |
|--------------------------|--------------------|--------------|
| Statstilskudd            | Kr 45.000,-        |              |
| Finnmark fylke, tilskudd | " 1.000,-          |              |
| Andre inntekter          | " <u>15.770,30</u> | Kr 61.770,30 |

Utgifter:

|                           |                   |                    |
|---------------------------|-------------------|--------------------|
| Administrasjon, styre     | Kr 18.677,52      |                    |
| Landsmotet                | " 23.969,-        |                    |
| Lonninger                 | " 6.127,20        |                    |
| Diverse utgifter          | " 1.034,50        |                    |
| Inventar                  | " <u>4.809,80</u> | Kr 54.618,02       |
| Overføres til egenkapital |                   | Kr <u>7.152,28</u> |

Edel Hætta Eriksen (s)  
kasserer

J.M. Klemetsen (s)  
revisor

Mikkel Hætta (s)  
revisor

A/S SÁGAT. REORGANISERING AV SAMISK AVIS A/L.  
GODKJENNING AV VEDTEKTENE OG GJENNOMFØRINGSPLANEN.

Johan Jernsletten:

Orientering om arbeidet i utvalget til å utarbeide et forslag til reorganisering av Samisk Avis A/L.

"Det gjelder saken om avisen Ságat. I april 1972 ble det gjort vedtak på et styremøte om at Samisk Avis A/L skulle tilby organisasjonene medeierskap i avisene eller i utgivelsen av Ságat. Der ble det tilbudt at et disposisjonsfond som de hadde på kr. 7.000 skulle gå til organisasjonene på deling for at de skulle ha økonomisk evne til å kjøpe de andre som vår nødvendig for å medvirke til driften av avisen eller utgivelsen av avisen. Dette ble behandlet i NSR's styre, sak 42-72 og der takket man for tilbudet og det ble utnevnt en komité, eller det ble valgt en representant til denne komitéen. De andre to representantene skulle komme fra Samisk Avis A/L og fra NRL. Jeg ble valgt fra NSR's side. Nå gikk det 2 år før det skjedde noe i saken. Det ble ikke gjort noe til landsmøtet ifjor som var meningen, men på vårparten i år begynte det å skje noe, vi hadde møter og vi gjorde ferdig et utkast til hvordan man skulle reorganisere avisen. Det var lagt stor vekt på det samiske språket og at det skulle være et nyhetsorgan for samene. Eierne av Ságat skulle være Samisk Avis A/L med en tredjedel, NSR med en tredjedel og NRL med en tredjedel.

Det var noen som ikke ønsket en slik utvikling, så dette ble forkastet på årsmøtet i Ságat i år og derfor kan vi ikke behandle saken på vanlig måte slik som det er skissert opp i innkalling til dette årsmøtet. Jeg tillater meg derfor å foreslå hvordan man kan gjøre dette. Man kan få istand en uttalelse her på landsmøtet og man utnevner en komité på 3 mann som gjør ferdig en uttalelse som kan vedtas her på landsmøtet. Jeg vil nevne 3 personer som jeg mener har innsikt i saken og som har lovet å arbeide i denne komitéen. Det er:

Trygve Ballari, Anders Eira og Aage Solbakk. De har lovet at de vil være med der, og derfor vil jeg også nevne dem og foreslå dem."

Odd Mathis Hætta:

Jeg er helt enig i det Johan Jernsletten har fremsatt, og jeg tror at en slik komité bør vurdere dette med fortsatt statsstøtte til Ságat, statsannonsering og annen støtte. Det forelå et forslag om at de samiske organisasjoner skulle komme inn, tvertimot ble de satt utenfor. Det andre er at et blad som åpenbart har virket opinionsdannende blir fjernet ledelse ganske fort. Jeg er fullstendig klar over at det på langt er alle som har vært enig i fra punkt til punkt og formen også i Ságat. Men jeg tror at denne ånden som har vært, har man i det store vært enige om.

Per Olav Porsanger, bladet Nordkalott:

Vi har, min kone og jeg, drevet med en samisk avis i 9 år. Det har bydd på mye arbeid og slit og vi har opplevd både tilbakeslag og fremgang. Det å komme igang med en samisk avis er i og for seg en grei sak. En annen sak er det imidlertid om vi har råd til å splitte samene mer. Vi kan ikke bortforklare at bruddet NSR fikk med Ságat hadde en klar politisk tendens. Nå er spørsmålet: Er det riktig at NSR fortsetter med den komitéen som nå har bestått? Ville ikke det være riktig at denne komitéen nå fratrer? Ville ikke det være riktigere nå når det snakkes om en nordisk avis, at denne saken overlates til Nordisk Sameråd? Det utnevnes en komité bestående av de nåværende samiske aviser i Norden. Og da mener jeg at eierinteressene her selvfølgelig må være representert. Jeg tenker på "Nordkalott", "Samefolket" og "Salsmelaš". Denne komitéen kunne suppleres med representanter fra de samiske organisasjoner.

Uansett hvilket politisk syn jeg og dere måtte forfekte, bør ikke det være noe skille. Hovedsaken må være at det blir en avis. Vi er villige til å samarbeide. Vi har investert over en halv million for å lage et samisk trykkeri og vi har laget dette trykkeriet for at vi skal være i stand til å utgi en samisk avis. Vi har i dag kapasitet til å utgi en avis både to og tre ganger pr. uke. Derfor vil jeg si det en gang til, og det er et tilbud til NSR og NRL: Ta heller opp samarbeid! Da har vi muligheter for å lage til en avis.



Hans Nergård:

Samene er skuffet og forferdet over at avisen Ságat nå er fratatt oss. Det er av to hovedgrunner: Den samiske opinion nå er knekket, og for det andre er at pressefriheten nå er i fare. Når man kritiserer en politikk, kan en selvfølgelig ikke unngå å kritisere de menneskene, de levende mennesker, som står bak en politikk og de som fører den. Jeg vil også si at avisen Ságat var vel grunnlagt på litt uheldige, gale premisser. Den skulle bare være en informasjonskilde, som enveistrafikk, der samene bare skulle informeres. Samene skulle ta imot det som myndighetene godt kunne la samene få greie på. Jeg mener at samene trenger en fri avis som til enhver tid taler samenes sak, meninger, forslag og også en avis hvor samene får anledning til å legge fram sine krav. Vi er stemt for en internordisk samisk avis, og jeg har også tenkt litt på hvordan avisen bør organiseres. En bør ha 3 redaktører, henholdsvis fra Sverige, Finland og Norge, der den ene av dem fungerer som hovedredaktør for f.eks. en femårsperiode.

Iver Utsi:

Herr dirigent og landsmøtet med sine delegater. Når det gjelder denne skitne saken om Ságat, så er det ikke annet å si enn at det ble en stor skuffelse for samefolket. Siden tiden er så knapp, vil jeg si til komitéen som skal arbeide med denne saken: Forsøk å arbeide så at det kan bli alle til gagn. Det vil si de sametenkende mennesker, for det er nettopp deres sak det gjelder. En skal finne ut hvor den rette sameånden er. Finner vi den i "Nordkalotten", så hvorfor ikke støtte opp om den som en mann. Når de så at sameånden begynte å virke gjennom avisens spalter, og det begynte å skjære i hjerterøttene til den som ville undertrykke samene, var det nettopp det som var årsaken her. De ville ikke la same-organisasjonene komme inn i bildet og la dem få være med i styre og stell over sin egen avis.

Alf Isak Keskitalo:

Jeg ville bare her si noen ord om trykkefriheten. Jeg forstår trykkefriheten slik: "En folkegruppe, en etnisk gruppe og et parti har rett til å komme fram med tanker og ønskemål selv om de er aldri så små!" Og da er det slik at hvis et blad eller en avis skal være sikret sin trykkefrihet, må også styreprosessen være helt klar. Etter min mening er den forrige styringsmåten og heller ikke den nåværende noen garanti for trykkefriheten. Det kan ikke kalles trykkefrihet når en avis kan kjøpes bort. Trykkefriheten kan bare sikres på den måten at det menesket eller den gruppe som skal kunne legge fram sine syn har herredømmet over avisen. Hva angår fremtiden så er det etter min mening klart at vi må få en sam-nordisk avis, og dette må skje fort, meget fort! Derfor er jeg enig med Johan Jernsletten at denne komitéen må sette i arbeid på dette landsmøte.

Iver Jåks:

Gode samer! Vi må samle oss for å få i gang en avis. Statsråd Treholt nevnte at det er ikke til gagn for noen av partene det som har skjedd med Ságat. Jeg synes at det som skjedde med Ságat var til stor hjelp for samene. Vi har fått vite at også i dag, i vår tid, prøver de norske å velte vårt arbeid for vår egen kultur. Hvis vi ikke heretter begynner å følge med og arbeide bedre, vil vi miste oss selv til slutt.

Johan KL Kalstad:

Kjære venner! Jeg vil kort klargjøre hvorfor NSR har deltatt i utvalget som skulle skissere retningslinjer for en ny Ságat, eller reorganisere Samisk Avis A/L. Som Johan Jernsletten nevnte i sin innledning mottok organisasjonene et tilbud fra Samisk Avis A/L, og vi takket ja. NSR tenkte den gang at en eventuell ny avis-reorganisert Ságat, skulle stå nært organisasjonene, ja, redaksjonen må nærmest være i samme hus som organisasjonenes sekretariat. På den måten ville det være enklere å få tak i nytt avis-stoff fra organisasjonene. Med den kapasitet sekretariatet har i dag vil vi vanskelig make å sende

nyheter til avisene. I min rapport som jeg la for landsmøtet i 1973 pekte jeg på forholdet.

Videre vil jeg gjøre landsmøtet oppmerksom på at Norsk kulturråd har et utvalg som skal utrede samisk avissituasjon. NSR har hatt kontakt med utvalget, komitéen skal gjenoppvekkes. Spørsmålet om hvorvidt avisen skal stå nær organisasjonene har en drøftet med NRL i 1972. Det blir også et spørsmål til Nordkalott om den vil komme innenfor organisasjonene.

Aage Solbakk:

Jeg var på dette møtet selv. Det er viktig å få det fram her at de som trakk seg fra Sirma-møtet og avholdt et ekstraordinært møte var representanter for organisasjonene. Samtidig ble dette tatt opp av sameradioen i Finland og også NRK var der. Etterpå ble det av en i Ságat's redaksjonstab skrevet at det bare var en liten gruppe som forlot møtet. Sannheten er at det var minst 2/3deler av de tilstede-værende som forlot møtet. Av denne avisen ble disse karakterisert som en liten gruppe venstre-ekstremister. De som uttalte seg om dette møtet til sameradioen i Finland var 5 personer hvorav den eldste var 75 år. Iver Utsi er ingen ekstremist i mine øyne. Kan man da stole på det den mye Ságat står for.

Bjørn Aarseth:

Det gis idag støtte til tre samiske aviser, Ságat, Muortteneste og Nordkalott med bladet Manaide. Av disse får Ságat støtte fra departementet, og de to andre får støtte fra Kulturrådet. Dette blir tilsammen kr 141.500,-. Fra Kulturrådets side har det aldri vært sagt hvordan disse skal redigeres, men bare det at det skal stå noe på samisk i disse. Men spørsmålet er reist om en ved å slå disse bidragene sammen, kan få en mer slagkraftig avis. Eller om det ville være riktig å satse permanent på tilskudd over statsbudsjettet til flere aviser. I Norsk Kulturråds regi er det blitt nedsatt en komité av samer, etter forslag fra de samiske organisasjoner og Norsk Sameråd, som fikk i oppdrag å utrede dette spørsmålet. De har hatt

to møter. Det er fremstående samiske organisasjonsfolk i komitéen, så man skulle tro at kontakten var i orden. Komitéen har fått inn en del materiale, men har ennå ikke trukket konklusjonen. Man har ikke visst riktig hva slags konklusjon man skulle trekke. Man kan ikke tvinge en avis som Nordkalott, som er opparbeidet ved slit og strev, bort. Heller ikke Nuorttemaste, som er en samisk avis og en religiøs avis, kan en tvinge inn i en annen avis som de kanskje ikke er enige med. Men man kan påpeke visse fordeler med sammenslutning. Dette her som ble gjort ville vel neppe vært nødvendig hvis de samiske organisasjoner i 1969 hadde vært så sterke som idag. Det er mulig at dette komitéarbeidet har vært unødvendig, men komitéen har ihvertfall fått beskjed om å trekke en konklusjon. For det er ikke noen forsøk på innblanding på samisk avispolitikk, men man må prøve å skape en sikrere finansiering av avisene, en permanent støtte som en kan regne med                      årlig,uten noen ny vurdering av søknader hvert år. Da kan avisene stå på sikre føtter, uten noen innblanding utenfra.



## SAMISK SKOLERÅD, MÅLSETTING, STYRING OG PLANER FOR SAMESKOLER.

Formann i NSR's skolekomité, Jan Henry Keskitalo:

NSR's landsmøte i 73 vedtok å oppnevne en skolekomite som med spesielt mandat skulle arbeide videre med et forslag om oppretting av et samisk skoleråd. Denne komiteen som ble oppnevnt av styret i oktober 1973 har i 3 møter arbeidet med denne saken og hadde regnet med å kunne legge fram innstilling for landsmøtet. Vi ønsket ganske tidlig at vi ikke ville make dette og vi har da begrenset oss til å gi ut en del av en mer omfattende innstilling. Den innstillingen som vi har lagt fram her omhandler et samisk skoleråd. Ved siden av å arbeide med akkurat denne saken har vi også arbeidet med enkeltsaker. Blant disse enkeltsakene kan nevnes: Problemene med gymnasiet i Karasjok, den nye gymnasplanen, lærerutdanninga i Alta, konsulentstillingen for språkblandingsdistrikter ved skole-direktørkontoret i Finnmark, undervisningsmessige problemer ved sameskolene i Hattfjelldal og Snåsa. Videre har vi også behandlet saker angående kombinerte grunnkurs. Dette for å knytte en kort kommentar til komiteens arbeid. Vi kjenner alle til at samenes skolegang, både nå og tidligere, har vært gjenstand for debatt. Av offentlige utvalg og organer som har behandlet samenes skolegang bør spesielt nevnes Sameordningsnemnda for skoleverket av 1947 og Samekomiteen av 1956, fordi disse to offentlige utvalg spesielt har beskjeftiget seg med tiltak på undervisningssektoren. Disse to utvalg har tegnet en liten endring i skolepolitikken for samene. I de senere år har flere offentlige utvalg tatt opp sider ved samenes skolegang, f.eks. lærerutdanninga. De samiske organisasjoner har også vært opptatt av skole spørsmålet, undervisningsmessige spørsmål, fordi de har ønsket at undervisningen går det ikke an å løsne fra resten av samfunnet. Undervisningen har også noe å gjøre med strukturen i bosettingen, næringslivet og ikke minst, i det kulturelle livet. I et nøtteskall kan man si at den samiske minoritets stilling i et majoritetssamfunn har gjort mye til at den generelle minoritetsdebatt også har dreiet seg om undervisningsspørsmål. Det som imidlertid har manglet og det man i aller høyeste grad har savnet er en koordinering av undervisningsmessige tiltak. Vi har fått en hel rekke med enkelttiltak som mer eller mindre ligger og dingler i løse lufta fordi at der ikke er noe organ som kan knytte disse sammen, slik at man kan få koordinerte tiltak helt i fra førskolesektoren og til høyere utdanningsnivå. NSR og NRL har arbeidet med disse sakene, men man har også innenfor disse organisasjonene etterhvert oppdaget at arbeidet med disse sakene krever såpass mye tid og kapasitet at man er nødt til å ha egne organer innenfor organisasjonene som arbeider med disse spørsmålene. Dette var årsaken til at NRS's skolekomite ble opprettet. Det er foruten om skolekomiteen i NSR, to utredninger som nevner begrepet samisk skoleråd. Det første er et prosjektutvalg nedsatt av forsøksrådet for skoleverket som har beskjeftiget seg med omtrent de samme sider av denne saken som skolekomiteen i NSR. Dessuten nevner stortingsmelding nr.33 (1973-74) at det skal opprettes et råd for å ta seg av oppfølging og utvikling av samiske skole spørsmål. Og dermed ser en fra skolekomiteens side slik at man allerede har halt den første

seieren iland, nemlig at myndighetene har hørt dette ropet om krav koordinering av undervisningsmessige tiltak.

Utgangspunktet for oppretting av dette skolerådet er å løse eksisterende problemer. Det kan best skje gjennom koordinert utviklings- og forsøksarbeid på skolesektoren. Målsettingen gjennom hele dette arbeidet er ønsket om å gi samebarna et skoletilbud som er likeverdig det andre barn får. Og dette gjelder alle trinn i undervisningssektoren - fra førskolenivå til høyskolenivå, og etterutdanning.

Videre mener skolekomiteen at et slikt råd bør være lokalisert til samiske områder for at det skal ha en geografisk nærhet til det området hvor det er undervisningsmessige problemer og hvor arbeidsoppgavene befinner seg. Arbeidsoppgavene finnes ikke bare i de samiske kjerneområdene, men også i de mer perifere samiske områder. Derfor skal ikke arbeidsoppgavene begrenses bare til indre Finnmark, men også gjelde distrikter hvor det drives med flerspråklig morsmålsopplæring. Vi ønsker opprettet et råd som skal koordinere alle undervisningsmessige tiltak. Dette rådet skal også fungere som et råd på departementsplan på like linje med f.eks. Grunnskolerådet. Det vil si at alle saker vedr. samenes skolegang skal gå gjennom dette rådet som samtidig er et råd for departementet i disse sakene. Men dette rådet kan ikke fungere uten at det finnes en påbygning nedentil. En betegnelse for denne grunnstenen for et samisk skoleråd kan være et pedagogisk senter som vil få svært varierte arbeidsoppgaver. Dette senteret må få både økonomiske- og personell - ressurser i tilstrekkelig grad til å løse disse oppgavene. Både det samiske skolerådet og det pedagogiske senteret må hele tiden ha et nært samarbeid med institusjoner som arbeider med de samme problemer. De må også ha nær kontakt med samiske organisasjoner, den lokale skoleadministrasjon, Nordisk Samisk Institutt og lignende institusjoner i de andre nordiske land.

Arbeidsoppgavene bør være mange, men spesielt bør nevnes den generelle forsøksvirksomhet på skolesektoren, utvikling av læremidler, lærebøker og læreplaner, informasjon og veiledningstjeneste i skolene.

Skolekomiteen holder fremdeles på med andre deler av sin innstilling som bl.a. omhandler læreplaner, lovverk for skolene, samisk og kultur, og dets stilling i undervisningsplanene. Skolekomiteen har kommet med et forslag til NSR's styre om at NSR bør ha en permanent skolekomite med angitt mandat. Skolekomiteen bør arbeide på mandat av landsmøtet og styret, og avgi årlig rapport. Dette for å sikre en kontinuitet i det skolepolitiske arbeidet innenfor organisasjonen. Det er ikke på noen måte tilstrekkelig at man får opprettet et samisk skoleråd hvis organisasjonen i seg selv slutter å arbeide med skolepolitiske spørsmål. Skolepolitiske spørsmål er jo en del av de sakene som tømmer organisasjonen sammen.

Iver Utsi:

Herr dirigent! Det gledet mitt hjerte å høre det Keskitalo hadde å berette. Det er godt at vi har slike unge kvinner og menn blant oss som har fått slike gaver at de kan sette sakene med rette ord og med rett på skriften. Da er det ingen som har mere å si. Av denne forsamling er det ingen som har noe å si, og ikke har jeg heller noe å si dere. Men der er noe som oppmuntrer oss alle sammen til å fortsette på det sporet som vi alle er visse på. Komiteen som skal arbeide med disse saker fortsetter med det og har organisasjonen med seg.

## FLYTTING AV DE SAMISKE SENDINGER TIL INDRE FINNMARK. STEDSVALG.

Orientering v/Hans Gutterm:

Jeg har i de siste år vært formann i Det lokale programråd for De samiske sendinger i Norge. Og det er flere saker som er behandlet i rådet. En av de største sakene er flytting av de samiske sendinger, og i det hele tatt spørsmålet om hvordan sameradioen skal utbygges. Denne saken har vært opp til vurdering flere ganger i de siste årene, og det som vi alle har vært enige i rådet, er tanken om å få opprettet et internordiske radio/TV-senter så snart som mulig. Hadde jeg visst at jeg skulle ha ordet først, skulle jeg ha gått igjennom de meninger som er kommet fram i rådet i denne saken. Nå er det utnevnt et nytt råd, og jeg måtte forespørre NRK om jeg fortsatt skulle representere rådet ved dette landsmøtet. Der fikk jeg til svar at det var det mye rådet som skulle representere De samiske sendinger/NRK.

Jeg siterer vedtak i det lokale programrådsmøte juli 1973:

"Det lokale programrådet for samiske sendinger går inn for tanken å flytte samisk programavdeling til indre Finnmark for derved å få nærmere kontakt med et levende samisk miljø. Det forutsettes at tilfredsstillende lokaler kan skaffes, at linjene fra produksjonsstedet til stamnettutbedres til fullverdig kvalitet samt at det opprettes telexforbindelse med henblikk på fremføring av fjernnyheter. Ved overføring må bemanningen styrkes slik at programdekking av de samiske områdene utenfor Finnmark ikke svekkes. Det anbefales at en programsekretær i full stilling fortsatt stasjoneres i Tromsø. Den skal ha som hovedoppgave å dekke resten av den samiske befolkningen i Norge.

Samisk programråd vil minne om sine mange tidligere henstillinger om å fremskynde utbygging av program 2 nordfra slik at et nordisk produksjonssenter for samisk sending kan realiseres. Den samiske programredaksjon bør etter flytting danne kjernen til et produksjonssenter".



Som vi her sier, så har vi mange ganger bedt radio-myndighetene ta opp denne saken så snart som mulig. Men når ikke dette er gjort, så blir det fra radioledelsens side påpekt at det er ikke det økonomiske aspekt som hindrer dette. Men det er ønsket fra Stortingets side om å prioritere hvordan radiosendinger skal utbygges. Og dersom en skal kunne utvide sendetidene for samiske sendinger, er det nødvendig med utbyggingen av program 2. Det viser seg at program 2 fra myndighetenes side er forsinket. Dersom program 2 først skal utbygges i Sør-Norge, vil det ta lang tid før vi får det til Finnmark. Derfor har vi sagt at Nord-Norge bør få program 2 først. Når det blir gjort, har vi mulighet til å utvide de samiske sendinger ganske meget. Det har vært umulig å gi samsendinger på samisk i Finland, Sverige og Norge. Når vi har påpekt nødvendigheten av å flytte samisk programavdeling fra Tromsø til Indre Finnmark, kommer det av at det vil være lettere for medarbeiderne å lage programmer her. Det er nemlig et faktum at de fleste samiske programinnslag kommer fra Indre Finnmark. Vi har i dette vedtaket ikke sagt noe om stedsvalget, men vi har tidligere påpekt at Karasjok eller Kautokeino er egnede steder hvor radiosentret kan utbygges.

Jeg har forstått at det i komiteen som nå utreder saken om at etablering av et nordisk samisk radio-TV-senter, er enighet om at de nevnte stedene er de mest aktuelle.

Herr dirigent, jeg har ikke med meg alle vedtakene som i tidenes løp er blitt gjort i det lokale programrådet, og jeg vil foreløpig ikke gå nærmere inn på stedsvalget.



Redaksjonssekretær Elnar Seljevold: Orientering om planene om etablering av et nordisk radio/TV-senter

De nordiske radiosjefer nedsatte 6.oktober 1967 et utvalg for å vurdere spørsmålet om et produksjonssenter for samisk program i lydradio, som det den gang het. Innstillingen ble levert året etter, supplert med innkommende uttalelser og kommentarer til disse uttalelsene i 1969. I slutten av 60-åra og begynnelsen av 70-åra, regnet man med at det ville være mulig å bygge et nytt sendenett for program 2 i Norge slik at vi kunne ha et program 2 i 1973-74. En forutsetning for at dette produksjonssenter for samisk program skulle ha noen særlig hensikt på nordisk basis er nemlig at det i alle de 3 land finnes en egen kringkastingskanal hvor man kan få sendetid for dette.

Program 2 i Norge er blitt utsatt etterhvert. Nå regner man med at hele landet skal ha program 2 i 1982, men det er en klar forutsetning at byggingen skal starte nordfra. Troms og Finnmark bør kunne ha sendenettet utbygd i begynnelsen av 1977. Spørsmålet om å realisere de gamle planene om et produksjonssenter er med visse mellomrom drøftet blant kringkastingsfolk på Nordkalotten, og de samiske organisasjoner har også hatt en sterk og meget naturlig interesse for saken.

Våren 1973 besluttet så arbeidsutvalget for kringkastingssaken på Nordkalotten, det består av 3 av de nordligste distriktssjefene i de 3 land, å bringe saken på nytt inn for radiosjefene. Vi fant det da riktig å gjennomgå den gamle innstillingen, justere prisene og at det også burde være filmproduksjon for fjernsyn i det nyetablerte produksjonssenter. Saken ble da behandlet på kringkastingsens Nordkalottkonferanse i Tromsø, i september ifjor, og radiosjefene i Norden nedsatte et nytt utvalg i november ifjor. En av forutsetningene for utvalgets arbeid er at vi skal ha nær kontakt med de samiske organisasjoner, og jeg har derfor med glede akseptert invitasjonen til å redegjøre for saken på dette møtet.

Utvalget tar også sikte på å være tilstede på det nordiske samemøtet i Snåsa i juni. Vi er bedt om å levere vår innstilling i september i år. Det betyr at det er kort tid og det vil bli mye arbeid i tida framover. Innstillingen vil da foreløpig bli drøftet på Nordkalottmøtet i Rovaniemi, så blir det sendt til radiosjefene og de vil da igjen be om uttalelser fra interesserte. Det nye utvalg har holdt et møte i Kautokeino 6.mars. På det møtet fordelte vi oppgavene.

Sveriges Radios representant, distriktssjef Ålander fra Luleå, er begynt å arbeide med etableringen av fjernsynsavdelingen. Han har særlige forutsetninger for det ettersom Luleå er den eneste stasjon på Nordkalotten som har egne distriktssendinger i fjernsyn.

Når det gjelder programteknisk utstyr og hva som trengs på det tekniske felt, blir det vurdert av distriktssjef Haurinen, YL radio i Rovaniemi og teknisk leder Torvald Mannsverk i NRK, Vadsø.

Selv er jeg begynt å gjennomgå de gamle kalkyler fra 1969, alle tall må jo forandres til idag. Jeg har også kontaktet en teknisk sjefsgruppe i NRK, Oslo, som er begynt å vurdere kostnadsrammen for etableringen av dette senteret. Vi har i vårt første møte rent foreløpig drøftet hvor senteret burde plasseres. Det er full enighet om i komiteen at senteret bør ligge i Norge, nærmere bestemt indre Finnmark. Da sier det seg selv at Karasjok og Kautokeino er de to steder det vil bli tale om. Vi har skrevet til begge kommuner og bedt om deres syn, for det første om de er interessert i at senteret plasseres i deres kommune. Vi har videre bedt om svar på endel spørsmål angående tomt, lokaler, muligheter for boliger osv. Dette utvalg som er nedsatt avgjør ikke plasseringen av senteret. Hvem som egentlig har det avgjørende ord er vanskelig for meg å si idag, men hvis vi tenker oss å følge den samme finansieringsordning som var foreslått sist, nemlig at byggingen av selve senteret er en nordisk statsoppgave, vil det vel ikke være urimelig om de 3 lands kulturministre til slutt er de som sier hvor det skal ligge. Arbeidsgruppen har ikke diskutert hvorvidt vi overhodet skal anbefale et av de to steder. Vi kommer ihvertfall til å legge fram de opplysninger vi har og som vi mener har betydning for begge steder. Om vi da til slutt finner å kunne anbefale et av de to eller ikke, har vi foreløpig ikke diskutert. Det får være nok om stedsvalget foreløpig.

Helt klart er det jo at dette senteret skal dekke nord-samiske områder i de tre land. Når vi så skal starte opp med dette tenker vi oss at vi fra begynnelsen av bør ha en bemanning ~~der~~ nok til 40 minutters sendetid 5 dager i uken, det er da radio. Da kommer vi til at for å klare det trenger vi en minimumsbemanning på 8 radiomedarbeidere. Videre skal vi ha et filmteam for fjernsyn, og det er minimum 3 personer. Summen vil altså være 11 når vi starter opp. Hvis vi sammenligner med bemanningen på de norske distrikts-

kontoret idag så vil en bemanning på 11 for dette nye senteret være godt over halvparten av de totale antall medarbeidere som f.eks. NRK har i Vadsø med 17, og man må da ta i betraktning at kringkastingen i Vadsø har eksistert i 40 år. Vi vil satse på et rimelig minimum som gir en fullt forsvarlig faglig dekning for det som skal gjøres. I tillegg til etableringsstadiet tenker vi oss 3 utviklingsstadier av dette senteret. I det første regner vi med en sendetid på opptil 1 time pr. dag 6 dager i uken. Til det trenger vi 11 radiomedarbeidere, og vi innfører da 2 filmteam til sammen 7, sum 18 ansatte. I utviklingsstadium 2 øker vi sendetiden fra 1,5 opptil 2 timer pr. dag og da tenker vi på hele uken, ikke nødvendigvis 2 timer også på søndag, men at det er tjeneste også søndag. Da regner vi med 18 radiomedarbeidere, 9 for fjernsyn, sum 27. I det 3. utviklingsstadium som vi da har valgt å stoppe ved, bør det være mulig å produsere opptil 3 timer pr. dag. Til det trengs 26 radiomedarbeidere pluss 11 i fjernsyn, sum 37.

Et antall av 37 ansatte, plassert i Karasjok eller i Kautokeino, ville vel være en av de største arbeidsplasser i bygda. Vi har ansett det for både praktisk og taktisk umulig å foreslå å gå rett på høyeste utviklingsstadium. Vi har derfor slått inn på denne linjen med å etablere oss på et rimelig faglig minimum og så vokse etterhvert. Denne veksten som her er foreslått er større enn den vekst som generelt er foreslått for de norske distriktskontorer. Men det er i grunnen ikke noe vesentlig poeng. Det som er spørsmålet er hva som er praktisk å gjennomføre for å skape dette spesielle produksjonssenteret som nå skal dekke 3 land.

Et spesielt forhold inntreffer i Troms og Finnmark i tiden 1977 til 1982. Da har vi teknisk utstyr for program 2, mens resten av landet ikke har det. I dette tidsrommet vil vi således ha store muligheter for ekstra radiosendinger i dette området såvel på samisk som på norsk, eventuelt på finsk, men i 1982 kommer da hensynet til den øvrige del av landet sterkere inn i bildet. Det blir derfor viktig at det samiske produksjonssenteret i løpet av disse, skal vi si gode årene, får etablert et sendingsskjema som man også får beholde etter 1982. Når det gjelder Sverige og Finland så har vi allerede idag hensynet til de lyttere som ikke har noe glede av samiske sendinger å ta. Når det skal sendes samisk i Sverige og Finland såvel som i Norge, så brytes et allerede eksisterende program på svensk og finsk, og når vi foreløpig er kommet til et et rimelig

maksimum kanskje er 3 timer pr. dag, så er det særlig etter uttalelse fra svensk og finsk side om denne saken. For en gangs skyld har jeg som norsk representant muligheter til å dele ut 24 timer i døgnet.

Der er mange uløste spørsmål ettersom vi nettopp har begynt med vårt arbeide. La meg få lov til å antyde noen stikkord: Hva skal skje med de nasjonale samiske redaksjoner etter at senteret er etablert i 1977? Hvordan skal man innpasse de som allerede er ansatt i de 3 lands samiske redaksjoner i forhold til det nordiske senteret? Det spørsmålet tror ikke jeg blir vanskelig å løse ettersom det her blir spørsmål om flere ansatte enn vi har idag. Et annet spørsmål som vi må se nærmere på er hvilken form ledelsen av senteret skal ha. Ettersom senteret skal ligge i Norge vil de generelle norske bestemmelser for kringkastingsvirksomhet gjelde også for dette senteret. Men de ansatte blir ikke å betrakte som medarbeidere i hverken NRK, Sveriges Radio eller Finnlands rundradio. Det er antydnet at sjefen for programsenteret bør ha et faglig styre på 3 medlemmer å holde seg til. Man tenker seg da 1 kringkastingsmedarbeider fra hvert land som styret for senteret. Videre antydnet den forrige komiteen et programråd på 12 personer, 5 fra Norge, 4 fra Sverige og 3 fra Finland, utpekt av de samiske organisasjoner. Vi har ikke vurdert om vi vil foreslå noen endring i disse forslagene fra den gamle komiteen. Innholdet i sendingene vil i praksis bli avgjort etterhvert som man får ansatt medarbeidere.

Vi vil nå begynne å se nærmere på den økonomiske siden av saken. Jeg skulle tro at det ville være realistisk å satse på bygging av eget hus. Eventuelt at man til å begynne med leier lokaler og bygger senere. Disse ting vil vi begynne å arbeide med i mai 1974, idet vi har bedt Karasjok og Kautokeino kommuner gi oss et svar pr. 1. mai. Dette utvalg skal ha nytt møte i Oslo 25. april. Vi vil da se nærmere på de økonomiske beregninger, se på behovet for teknisk utstyr og vi vil også søke å få en samtale med kringkastings-sjefen om hvordan han vurderer denne saken.

På det nåværende tidspunkt er det ikke mer jeg kan legge fram, men jeg skal med glede svare på eventuelle spørsmål, hvis det skulle være noen slike.

## Diskusjon.

Hans Guttorm:

"Denne saken får mange til å tenke på rivalisering mellom 2 bygder. La det derfor være helt klart at det vedtaket som ble vedtatt om dette spørsmålet ikke må medføre endt blod mellom bygdene.....". Det er nødvendig at samene samarbeider i alle saker. Men når jeg har sagt dette, vil jeg også si at i denne saken er det utrettet mye på kammeret. Et skriv har en her på bordet. Det er det møtet som var avholdt i Soulovuobmi 5.5-1973. Hverken det lokale programråd eller NRK var innbudt dit. Jeg tror at i dette møtet var det håndplukkede personer, og dette kan en se i resolusjonen fra møtet. For framtiden bør NRL og NSR være de organer som slike saker går igjennom.

Knut Johnsen:

Jeg er enig med Hans Guttorm i at denne saken må ikke føre til rivalisering mellom samebygdene. Tana er kanskje den største samebygden i landet, og medregnet Nesseby og Utsjok, vil en ha et stort sameområde. Jeg skal ikke her komme med noe forslag vedrørende dette. Jeg mener at sameradioen i Tromsø bør flyttes til indre Finnmark snarest selv om en vil få etablert et nordisk TV/radio - sentrum i 1977. Jeg mener også at det er viktig å få utdannet teknikere til det fremtidige TV/radio sentret.

Ole Einar Olsen:

En skal ikke sitte igjen her med den oppfatning at Guov'dagæid'no Sámiid Sær'vi har drevet med fraksjonsarbeid, som Hans Guttorm har, påstatt. Den resolusjon som er vedtatt på Suolovuobmi er et resultat av et permanent samarbeid som Guov'dagæid'no Sámiid Sær'vi har med lokallagene både på svensk, finsk og norsk side. Denne resolusjonen berører bare en av de sakene som ble behandlet på møtet i Suolovuobmi. Dette samarbeidet har ikke til hensikt å skape fraksjonsdannelse, og det bør derfor ikke her oppfattes som at Guov'dagæid'no Sámiid Sær'vi forsøker å løse sakene bak ryggen på de andre lokalforeningene.

Nils Øivind Helander:

"Vi i Oslo Samiid Sær'vi tok kontakt med NSR i høst og foreslo at denne saken skulle taes opp på landsmøtet. Samtidig ble det utnevnt en radiokomite som skulle prøve å skaffe tilveie alle dokumenter der denne saken har vært behandlet, likeså komme med forslag overfor landsmøtet.

Vi har delt dette forslaget i 2 deler, vi har ansett flyttingen av norsk sameradio for så viktig at vi ikke har villet vente på dette produksjonssenteret til det er etablert. Vi har heller ikke trodd at vi kan komme utenom diskusjonen om stedsvalget, og vi er kommet frem til Karasjok uten noen som helst form for loddtrekning."

John Isak Sara:

"I det siste har de samiske sendingene vært et interessant diskusjonsemne. Det er fra forskjellig hold kommet både negative og positive reaksjoner. Bl.a. har NSR på styremøte 25.februar vedtatt å flytte de samiske sendinger til indre Finnmark. Personlig tror jeg ikke det er noen som er uenige i det.

Vi vet at de samiske sendingene i Tromsø en tid har måttet dekke nesten hele Nordkalotten. Mens den norske lokalavdelingen i Tromsø, som jeg skal sammenligne forholdene med, har først og fremst hatt bare Troms fylke som operasjonsfelt. Idag har de samiske sendingene bare 2 faste ansatte medarbeidere og får en til iløpet av 1974. I tillegg kommer en kontorfullmektig og en assistent. Den norske del har 3 kontaktmedarbeidere og 3 kontakt free-lance sportsmedarbeidere. Disse tall som her er nevnt belyser den skjevhet. Norsk og samisk har felles alt som heter teknikk i Tromsø og der er 7 teknikere ialt. Til det sier avdelingsleder Håkon Karlsen: "Ettersom jeg har vært endel som medarbeider der kan jeg konstatere at det har vært tydelig merkbart."

Hele NRK avdelingen i Tromsø disponerer ca. 500 m<sup>2</sup> brutto, av det har de samiske sendinger kontor på ca. 10 m<sup>2</sup>. Videre har de samiske sendinger ca. 20 m<sup>2</sup> avregnet korridor eller gang. Denne delen av

gangen blir brukt som hoved-operasjonsbase. Der har man plassert skrivebord, skrivemaskin etc. I denne gangen er det alltid 3 medarbeidere som må jobbe parallellt, arbeidsbord finner man neppe, fordi det er stor gjennomtrekk av teknikere og andre medarbeidere.

Samarbeid er vanskelig å gjennomføre. Det er skjelden man finner 2 eller flere medarbeidere der samtidig og av den grunn får de veldig dårlig kontakt med hverandre. De er stadig på reiser, det er alltid noen som er ute for å samle stoff for å dekke sendingene. Ettersom arbeidsstyrken er så liten, er man faktisk nødt til å sende alt som man får inn av stoff uten hensyn til kvalitet og verdi, bare for å fylle ut sendetid er man nødt til å gjøre det".

Odd Mathis Hætta:

"Til Hans Guttorm vil jeg si at det skulle bare mangle at ikke de samiske lokalforeninger skulle få si sin mening. Tvertimot, det er veldig viktig at det blir sagt. Man skal selvfølgelig ikke overdimensjonere.

Når det ellers gjelder det arbeidet som sameradioen må gjøre, er det etter min mening viktig å beskytte språket og utvikle det. Det samme gjelder kultur. Sendingen bør ikke være nøytral i den forstand at det ikke dannes en opinion, det er en viktig side av denne saken og samisk radio må gå i brodden for å styrke folkets identitetsfølelse.

En slik sak som denne bør ikke splitte folket, og jeg mener det er riktig at ved avstemningen så bindes vedtaket sammen slik at vi skal la mindretallssynet komme frem like klart som flertallssynet".



Edel Hætta Eriksen:

"Jeg var med i programrådet i februar i 1972, da denne saken var oppe om plasseringen av nordiske radiosenteret. Mange ting har skjedd siden den tid. Det var sterke krefter som da arbeidet for å samle alle kulturinstitusjonene til Karasjok. Det var et av hovedargumentene for at jeg kom med et forslag om at dette senteret burde plasseres i Kautokeino. Jeg er redd for at man samler alle institusjonene sammen og alle kulturpersonlighetene dit som ikke når ned til den vanlige mann.

Nå har jo Kautokeino fått instituttet så forsåvidt har jo saken forandret seg. Man kunne f. eks. tenke på Tana når det gjelder plassering av produksjonssenteret. Det kunne være en tanke å desentralisere, uten at jeg skal ta noe forslag opp om det.

Det som jeg ser som det viktigste her er at vi ikke begynner å strides om dette, men at vi må samles om det som måtte komme her, for nå skal landsmøtet avgjøre dette. Det haster med dette nå, så la ikke uenigheten bli det som måtte skyve dette lenger ut i fremtiden."

Ole Henrik Magga:

"Forholdene i Tromsø er nokså beklagelige når det gjelder sameradioenes arbeidsforhold, det er det mange av oss som vet. En av de tingene som vi kan se her er at de heller ikke denne gang har kunnet sende en fast medarbeider til NSR's landsmøte. Det har heller ikke skjedd tidligere, det har vært free-lance medarbeidere som har måttet dekke disse landsmøtene.

Seljevolds innlegg var meget gledelig, og en av de mest gledelige ting var dette at han poengterte hvor sterkt de samiske organisasjonene skulle komme inn i dette arbeidet. Etter min mening burde de helst fått det avgjørende ord i den sammenheng.

Nils Øyvind Herander nevnte at man i Oslo Samiid Sær'vi hadde skilt mellom de 2 tingene, nemlig flytting av de norske samiske sendingene til indre Finnmark og dette nordiske produksjonssenteret.



Jeg vil spørre Seljevold om det er klart ut fra deres arbeid hvorvidt disse to tingene henger ihop.

Seljevold sa at dette radio-TV-senteret skulle dekke nordsamiske områder. Han sa at det er klart at senteret skal dekke de nordsamiske områdene i Norge, Sverige, Finnland. Jeg vil gjerne høre hva han mener med nordsamiske områder.

Dette styret som Seljevold nevnte bestående av 3 medarbeidere som skulle assistere lederen for senteret. Han sa bare at det var 3 kringkastingsmedarbeidere. Er det da slik å forstå at disse medarbeiderne utelukkes blant de som arbeider på senteret eller om disse oppnevnes av de respektive nasjonale radioselskap.

Til slutt dette om stedsvalg. Jeg synes det er ganske klart at man flytter de norske samiske sendinger til indre Finnmark. Når det gjelder stedsvalg vil jeg bare minne alle om at vi må ikke glemme fjordområdene i vest-Finnmark, faktisk hele Troms og helt til Nordland. Det blir ofte sagt de forstår ikke vår dialikt, det er en sannhet med modifikasjoner utfra rent språglige vurderinger."

Hans Nergård:

"Det som var sagt av Edel Hætta Eriksen at det var en rivalisering mellom Karasjok og Kautokeino når det gjaldt Nordisk Samisk Institutt som nu er plassert i Kautokeino, så må vel det bero på en feil. Det er nemlig ikke så at Karasjok prøvde å "gravse" til seg Samisk Instituttet. Sǎmiid Sær'vi og andre organer i Karasjok hadde ikke noe imot at instituttet ble lagt til Kautokeino.

Jeg vil også peke på det som er lagt frem her tidligere, særlig av Helander i Oslo Sǎmiid Sær'vi og den begrunnelsen de hadde om plassering av produksjonssenteret. Når det gjelder flyttingen av de nåværende samiske sendinger vi har i Tromsø så kan vi idag tilby lokaliteter i Karasjok. Lokalene er faktisk større enn de som vi har i Tromsø".

Aslak Nils Sara:

"Jeg har et spørsmål til Seljevold. Som vi vet, så taes spørsmålet angående sameradioen, senter for samiske sendinger, opp på konferansen i Snåsa, og jeg anser det som veldig viktig at det samiske syn kommer mest mulig frem i dette arbeid i det allerede eksisterende utvalg som er her nå. Hvordan ser Seljevold på mulighetene til å utvide dette utvalget, f.eks. med 3 medlemmer som er utpekt av nordisk samiske konferanse, f.eks. ett fra hvert land?

Er det muligheter for å få utsatt tiden for innlevering av innstilling til f.eks. utgangen av året?"

Alf Isak Keskitalo:

"Jeg skal kort referere spørsmålene til Seljevold. For det første spørsmålet om rekrutteringssituasjonen i forhold til oppbyggingen av dette radiosenteret må nærme seg faktisk 40 medarbeidere. Det ser ut til å være viktig allerede nå. Jeg tror det er viktig slik som Aslak Nils påpekte her at det blir gjort. Samiske kulturinstitusjoner har hittil vært lokalisert temmelig tilfeldig, men nå begynner man å øyne et nytt perspektiv, et regionalt samisk perspektiv som vi må ta alvorlig. Vi må være klar over at det stedet der senteret blir lokalisert, vil få konsekvenser for andre lokaliseringsmuligheter i fremtiden".

Arne Nystad:

"De som skal vurdere stedsvalget for det samiske produksjonssenteret bør også ta hensyn til det skoletilbud som stedet kan tilby. Videre må en ta hensyn til hvilket sted som vil kunne ta imot en såpass stor stab medarbeidere uten å miste noe kulturelt og sosialt. Jeg vil stille følgende spørsmål til Seljevold:

1. Hvorfor må man ha kanal 2?
2. Hvordan er personalet tenkt fordelt mellom de tre land?
3. Blir dette sentret et nytt lokalkontor med også norske sendinger?

4. Hvor stor vekt blir det lagt på avstemmingen her idag ?
5. Blir det sendinger på sørsamisk ?
6. Hvilke tekniske problemer står man overfor hvis man i løpet av 1974 skulle flytte sameradioen fra Tromsø til Kautokeino/Karasjok ?
7. Hva med sovjet-samene? Vil de også kunne ta inn program fra dette produksjonssentret ?

Harald Eliassen:

"Sørsamene er en utsatt folkegruppe, særlig på grunn av spredt bosetning. Og fornorskningsprossessen er kommet svært langt. Men det finnes mange som ønsker en annen utvikling.

Sendinger på sørsamisk kunne være en måte å stoppe fornorskningsprossessen, det ville virke inspirerende og ikke minst motiverende hos den samiske befolkningen. Derfor er det veldig viktig at sørsamene ikke blir glemt. Anna Jåma Granefjell har 5.min sendetid en gang i måneden fra Trondheim, det er så godt som ingenting. Dessuten er det ikke alle på Helgeland som når lokalsendingen fra Trondheim. Spørsmål til Seljevold blir da: Foreligger det planer om å dekke behov for sendinger til de sørsamiske områdene?"

Ole Einar Olsen:

"Jeg vil henstille til komiteén som arbeider med dette spørsmålet om at de ikke legger Oslo Samiid Sær'vis arbeidsdokumenter eller forslag til grunnlag for sitt arbeid, fordi at man kan føre de samme argumentene til fordel for Kautokeino som Karasjok. Dessuten synes jeg det var nokså merkelig at samiske studenter som har arbeidet med dette, gjør Bjørn Aarseths ord til sine, om at det er vanskelig for dem å arbeide i et utkantdistrikt fordi de vil føle seg isolert et slikt sted.

Det vil jo si det samme som at det er vanskelig for dem å ta arbeid i samiske områder. Så var det dette som Nergård bagateliserte, nemlig at Karasjok kommunestyre i sitt vedtak hadde sagt at disse sendingene, samiske sendingene skulle være politisk nøytrale, og vi hørte også innlegg tidligere her fra en som arbeider i sameradioen om at det var uheldig med usaklig kritikk. Mitt spørsmål er da:

Hvem skal definere hva som er usaklig kritikk? Man kan jo i den forbindelse komme i den situasjon at enkelte krever at man får bare et organ, som Sárgat!

Knut Johnsen:

"Jeg mener at Kautokeino er et sted som egentlig ikke er så viktig når man ser strategisk på det. Radioen kan virke som en identitets-skapende institusjon. Jeg vet at områder som Tana, Nesseby er store kommuner, samiske til og med, hvor identitetsproblemene er veldig markante og virkelig til å ta og føle på. En slik institusjon som radio ville bøte mye på det. Vi kunne lage en resolusjon med retningslinjer om hvordan man skal utdanne samisk teknisk personell i fremtiden. Det kunne vi gjort allerede her".

Mikkel Nils Sara:

"Jeg har sett litt på innstillingen som Oslo Sámiid Sær'vi har laget. Det er en del argumenter der som jeg mener en bør være litt forsiktig med å bruke. Man bør f.eks. være forsiktig med å se for mye på fordelingen av de produserte programmer i fjor. Jeg synes at denne innstillingen er altfor bindende for det forestående stedsvalget."

Aage Solbakk:

Tidligere har det vært en del strid mellom Kautokeino og Karasjok om plasseringen av samiske institusjoner. Vi må komme bort fra det, og en forsamling som Norske Samers Riksforbund og Reindriftssamenes Landsforening kan disse sakene tas opp. Også de som er tilknyttet de nordsamiske områder må bli hørt."

Johan KL Kalstad:

"Jeg er enig i at landsmøtet skiller mellom flytting av de samiske sendinger-NRK og det nordiske radio-TV-senteret.NRK's samiske



sendinger blir flyttet til Karasjok. Produksjonssenteret er en større sak, og må sees i nordisk sammenheng. Det er derfor rimelig at Nordisk samisk konferanse uttaler seg om stedsvalget.

Videre bør konferansen, som holdes i Snåsa i juni mnd, velge et utvalg som gjennomgår innstillingen fra Seljevold-komiteen."

Bjørn Aarseth:

"For å unngå misforståelser vil jeg gjerne slå fast at det ikke har vært noen krangel mellom Karasjok og Kautokeino i programrådet. Vi har bare snakket om at det bør være i indre Finnmark. Når det tidligere i debatten ble referert en uttalelse som ble tilskrevet meg, så var det altså en del av flertallsuttalelsen. Jeg vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at jeg ikke har deltatt i behandlingen av denne sak verken i Oslo Sámiid Sær'vi eller i andre møter utenom kringkastingen.

Jeg tror det er viktig å understreke at det synes å være enighet blant alle om at sameradioen bør flyttes til indre Finnmark. Jeg tror at det blir flyttet til indre Finnmark ganske snart. Og da er det et punkt som jeg vil trekke frem og som bør komme sterkere frem i lyset, og det er at sameradioen må bli mer enn en lokal radio for indre Finnmark. Det er lett å fylle all sendetid med lokalt stoff fra dette området, for her er den samiske fortropp. Den samiske fortroppen i indre Finnmark er på rask marsj fremover, og må sørge for å få den spredte hovedstyrken med seg. Man snakker om at det er 20.000 samer i Norge, men jeg tror det er riktigere idag å snakke om 30.000. Og av disse bor minst 3 fjerdedeler utenom indre Finnmark. Man må i sterkere grad enn hittil trekke med samene som bor utenfor indre Finnmark. Det er tusener av samer spredt omkring i ytre distrikter, som står bare et kort skritt fra det å forlate den samiske tilhørighet for godt. Det må da ofres mer på kontakt med disse, og en programsekretær på full tid med bare dette som oppgave, kan i første omgang være en håndstrekning til dem i radiosammenheng. Det er noe vi må ha i mente når hovedsendingen flyttes til indre Finnmark."

John Isak Sara:

"Som formann i Tromsø Sámii Sær'vi, må jeg meddele at vår forening uten tvil har gått inn for at senteret bør plasseres i Kautokeino. Personlig er jeg ikke av samme oppfatning. Det er på tide vi begynner å tenke litt desentralt. Vi ser at alle plasser der sentralisering skjer, fører det med seg at alle bygdesamfunn rundt omkring dør sakte, men sikkert ut, ved at det blir avfolket bl.a. Jeg nevnte også her at hvorfor ikke møtes på halvveien når vi snakker om plasseringen, enten i Karasjok eller i Kautokeino, hvorfor ikke plassere det i f.eks. Masi? Jeg nevnte at det var en geografisk sentral plass å legge det til Kautokeino kommune, for man måtte ikke glemme de fylkene som var lenger sør og særlig de svenske områdene".

Agnes Øwre:

"Det har vært snakket mye om den samiske ånden, og det er godt at den kommer frem, men samisk ånd bortrøvet fra Guds ånd, blir bare kulde og hardhet. Vi har hørt at det er 2 samiske medarbeidere i Tromsø, hvor langt rekker de? Likeså det at de ikke greier å oppsøke de riktige stedene og de riktige personene for opptak. Selv om det er hurtige fremkomstmidler, så tar det sin tid og det tar også sin tid å bearbeide programmene før de blir sendt ut. Så er det det at det er for mye joiking i samisk radio og for lite åndelige sanger. Vi har ikke så lang sendetid, men vi ville gjerne ha noen åndelige sanger eller salmer på samisk."

Hans Guttorm:

"Jeg vil begynne med det Agnes Øwre sluttet med, nemlig kritikk. Vi har på nesten hvert programrådsmøte behandlet kritikk. Men i alle de avgjørelser vi har tatt om behandling av de saker, har vi fått medhold i styret. Det er veldig vanskelig å lage gode programmer.

Når det gjelder flytting av de samiske sendinger til indre Finnmark, har jeg lyst til å nevne, at Karasjok kommune har ikke sagt at det

skal flyttes til Karasjok, men Karasjok kommune har i sitt vedtak sagt at hvis Karasjok blir ett av de stedene det blir aktuelt å flytte til, så har vi ledige lokaler som kringkastingen kan få disponere."

Nils Ø. Helander:

"Jeg vil poengtere dette med plasseringen, spesielt utifra de mulighetene sameradioen har til å operere. I og med at vi har foreslått en fast medarbeider i Tromsø, vil man, når innenriksveiene er ferdige ha god operasjonsradius både østover, nordover og sørover. Vi regner da med å få en temmelig stor operasjonsradius. Det ble også nevnt at vi i vårt forslag til vedtak har kommet inn på arbeidsmåte for sameradioen. Det har vi ikke tenkt på i det hele tatt, selv om visse ting har kommet i betraktning når det gjelder dette med å kunne lage program. Jeg tror ikke det er evnene det skorter på, det er mulighetene i og med at bemanningen er så pass liten og at distriktene er såpass svære kan det lett bli sånn som det nå er. Når man får en fast medarbeider i Tromsø, så har man denne muligheten til å operere temmelig vidt geografisk, med utgangspunkt i Karasjok og Tromsø, da har man representert nord nord-øst og lengre sydover.

Det er også uttrykt bekymring for at samiske studenter ikke kan komme nordover til et sted som ikke er sentralt. Vi har ikke sagt at dette har avgjørende betydning, men vi mener at det må tillegges betydning, men ikke avgjørende betydning.

Til slutt litt om forholdet mellom Instituttet og sameradioen. Det skal jo være et samarbeid der også. Vi tror ikke, f.eks. ved å plassere sameradioen i Karasjok, at instituttet blir isolert på noen som helst måte. Instituttet er tross alt ikke avhengig av sameradioen, men vi bør kunne samarbeide som alle andre institusjoner."

Anders Oskal jr.:

"Jeg vil også her si noen ord. Det er noen som spør om Norges Reindriftsamers Landsforbund har sagt noe i denne saken. For oss er ikke plasseringen av dette senteret det viktigste av saken. Men når Knut Johnsen nevnte det at Tana, det store sameforbundet, så

kunne produksjonssenteret være ment å bygge opp en samisk identitetsfølelse. Det er antagelig ca. 10.000 mennesker i Troms fylke som kaller seg samer og i tillegg så kommer reineiersamene om sommeren, og svenske samer. Dersom man da skal prøve å finne ut hvor dette senteret ville ligge i sentrum for samene, ville det kanskje være lurt å plassere dette senteret midt mellom Tana og Lyngen. Man får fordele sendetiden på de forskjellige dialiktene for vi vet at de samer som bor fast i Troms fylke og svenske-samene som også er i Troms om sommeren, de forstår bedre Kautokeinodialikt. Jeg tror at dersom man skulle ta hensyn til folkemengden og behovet da måtte man også reise mye i kyststrøkene i Troms fylke. Men det er mulig at den delen av oppgaven kan løses når man har en programredaktør i Tromsø. Det ser ut som Oslo Sámiid Sær'vi har glemt reindrifstssamene når det gjelder medlemmer i denne komitéen. Det er beklagelig at vi reindrifstssamer ikke har hatt anledning til å tenke nøye over denne saken. Vi har alltid strevet etter å arbeide mot større forståelse mellom samene. Derfor hadde det vært bra om Norske Samers Riksforbund og Norges Reindrifstssamers Landsforening sammen hadde uttalt seg om saken. Det hadde vært nødvendig også før man her avgjør stedet. Da hadde vi samlet her kunnet enes om en uttalelse."

Elnar Seljevold:

"La meg si til Knut Johnsens første innlegg at jeg er helt enig med ham i at det er på tide å begynne å tenke på utdannelsen av teknisk personell til senteret. Hvis dette senteret skal være ferdig i 1977 har vi ikke noen tid til overs. La meg få lov til å gi et par faktiske opplysninger om sendingen idag. Det ble nevnt at det var vel Hans Guttorm som nevnte det, at morgennyhetene på samisk bare går i Finland og Sverige og det er riktig. Men det arbeides med å få en ordning slik at vi også kan få dem over NRK. Det vil da skje ved en omlegging av værmeldingene kl.8.00 om morgenen, og vi håper at dette kan skje ganske snart i år. Ellers har vel alle her registrert at vi fra 2.mars har fått den nordiske samiske sendingen hver lørdag. Jeg har fått flere dokumenter og flere uttalelser når det gjelder programforhold og radioforhold. Alt dette vil vi ta med i vårt videre arbeid med saken. La meg bare få korrigere en faktisk feilaktig opplysning i uttalelsen fra seminaret i Soulovuobme i mai ifjor.



Det står der at NRK velger programrådene selv. Det er helt galt. Alle programråder i Norge, også programråder for samiske sendinger, oppnevnes av Kirke og Undervisningsdepartementet. La meg kort si til Jon Isak Sara, han fortalte om arbeidsforholdene i Tromsø. Jeg er enig med ham i at arbeidsforholdene i Tromsø er dårlige. Det er de også for de medarbeidere som stiller med de norske sendingene. Men vi må vel også ta med at såvel kontorets leder, kontorfullmektig og kontorassistent også arbeider for de samiske sendingene. Som et supplement til dette med utdanning av teknikere, la meg få lov til å nevne at arbeidsutvalget for Nordkalott-spørsmål har tatt opp spørsmålet om utdanning av eget samisk film-team for fjernsyn.

Så litt om stedsvalget. Jeg tenker da ikke på hvilket sted man bør satse på. Det eneste jeg vil si i den forbindelse er at både Karasjok og Kautokeino er små nok, og å plassere dette et annet sted enn disse to tror jeg ikke er realistisk. Det er viktig å skape et solid faglig miljø for de ansatte. Men et spørsmål kan man meget godt vurdere nærmere i denne forbindelse, og det er , vil det være riktig når man kommer inn på utviklingsstadium 1 og 2 å etablere ved siden av hovedsenteret et par mindre sentra i indre Finnmark, men innenfor den samme personellramme. La meg som eksempel vise til at vi ved distriktskontoret i Vadsø har konkret foreslått et kontor i Alta etablert allerede i 1975. Jeg vil som komitéens formann være interessert i dersom denne foreningen har et syn på spørsmålet om desentralisering av den videre utvikling. Det forutsetter at selve senteret har en rimelig størrelse på et sted før man begynner å desentralisere.

Når det gjelder spørsmålet om å flytte de samiske sendinger til indre Finnmark så henger det formelt ikke sammen med etableringen av nordisk produksjonssenter. Slik at når min utmerkede tolk spurte om den norske sameredaksjon skal danne grunnlaget for den nye redaksjon, så må svaret bli nei. Stillingene ved det samiske produksjonssenteret vil bli lyst ledig i god tid og vil være åpne for alle.

Når det gjelder NRK's ansatte må vi gjøre regning med at de vil bli tilbudt like gode stillinger dersom det blir spørsmål om å flytte fra Tromsø. Det er også klart at NRK vil ta mest mulig hensyn til vedkommende medarbeideres ønsker, pluss at fagforeningene har mye å si i samme sak. Så var det det jeg sa om at det skulle dekke det nord-samiske området. Det er å forstå slik at man bygger et sende-

nett slik at man uten videre kan sende i hele det området hvor nord-samisk blir forstått og er det vanlige språk. Vi må da være villige til å være liberale når det gjelder den sørlige grense for dette området, ettersom det også sør for grensen vil være noen som har glede av nordsamiske sendinger og det er intet til hinder for at senteret som sådann produserer innslag også på sørsamisk, men da må en ordne seg på en annen måte med sending, f.eks. over Trondheim, Bodø, Østersund og de stasjoner som ligger passende til.

Til Aslak Nils Sara, denne komité som jeg er formann skal ikke uttale seg om innholdet i sendingene. Ut ifra den bemanningsplan som man til enhver tid gjennomfører, vil man ha muligheten for og litt etter litt å bygge opp radioprogrammet og gjøre det variert. Og man tenker seg da også i det siste utviklingsstadium at man da nærmest skal ha en samisk versjon av et totalt riksprogram med alt det som inngår der. Det vil være naturlig å begynne med nyhets- og aktualitetspregete innslag og bygge det ut litt etter litt. jeg er derfor ikke tilhenger av den tanke at vi skal utsette tidsfristen for innlevering av vår innstilling til slutten av året. Jeg er redd for at en slik utsettelse vil bli tolket som manglende interesse fra vår side for å få saken ferdig. Jeg tror at den beste ordningen er det som Johan KL. Kalstad var inne på, nemlig at når vi har levert vår innstilling så kan de samiske organisasjoner vurdere denne grundig, evt. ved å nedsette en egen radiokomite som forbereder en uttalelse fra deres side.

Alf Isak Keskitalo spurte hvilken type opplæring medarbeiderne skal ha. Jeg kan ikke gi noe klart svar på det idag. Det er ting vi må arbeide med. Bortsett fra at det tekniske personell selvfølgelig må ha den nødvendige tekniske utdanning.

Jeg tror at for program-medarbeidernes side, vil man vel sannsynligvis følge den samme regelen som innenfor NRK, at enhver utdanning er av interesse og at man prøver og vurdere hver enkelt søker så godt man kan.

Arne Nystad har levert meg 7 spørsmål.

Hvorfor må man ha kanal 2 for å gi plass til mere sendinger også på samisk? Hvordan er personalet tenkt fordelt på de 3 land? Det er

ikke avgjort ennå, men det må være en rimelig fordeling. Blir dette senteret et nytt lokalkontor med også norske sendinger? Vanligvis nei. Men det kan vel tenkes at man kan levere korte inslag forsåvidt på både norsk, svensk, finsk som overstilles til andre kontoret og brukes der. Men dette blir en helt perifer oppgave som man bare kan ta hvis man har muligheter for det. Nystad spør også hvor stor vekt det blir lagt på avstemningen her idag. Det vil jo avhenge endel av resultatet. Hvis en avstemning gir 21 mot 20 stemmer så forteller den jo ikke annet enn at forsamlingen er delt i to. Men generelt vil jeg si at den komite som jeg er formann for er meget innstilt på og både ha kontakt med og ta hensyn til de momenter som fremføres fra de samiske organisasjoners side. Spørsmål 5 har jeg vel forsåvidt svart på, om sørsamisk, men la meg bare si i tillegg til det, til Harald Eliassen at uten at du behøver å sitere meg så synes jeg at du skal mase på NRK for å få flere sendinger. Så er det spørsmål om tekniske problemer hvis flytting til Kautokeino/Karasjok i 1974. Jeg vil si det slik at det kan vel umulig skje før 1975. Byråkratiet har en egen evne til å bevege seg langsomt. Men man må begynne å mase i år. Såvidt jeg vet vil det tekniske, hva angår linjer til både Karasjok og Kautokeino være klart til neste år. Når det gjelder spørsmålet om de sovjetiske samer, så kan jeg ikke si om de vil kunne ta inn disse sendingene, det avhenger vel noe av hvor langt øst i Finland man har sendere for dette. Men jeg har planlagt en reportasjetur til et samisk senter på Murmansk halvøya, i begynnelsen av juni, og skal forsøke å få svar på dette for det interesserer også meg."

Utbyggingssjef Tor Falch:

NÆRINGSUTVIKLING I INDRE FINNMARK. BEHOV, MULIGHETER OG MIDLER.

Fylkesmann Kolbjørn Varmann har bedt meg hilse landsmøtet fra ham og det samme har fylkesordfører Henry Karlsen og fylkesskolesjef Ragnvald Mathisen gjort. Spesielt beklager fylkesordføreren at han ikke kunne være tilstede slik som meningen var. Han er tilstede på et møte i landsdelsutvalget for Nord-Norge, som i disse dager behandler Stortingsmeldingene om utbyggingsprogrammet for Nord-Norge. Han beklager at en slik sak måtte gå foran i dette tilfelle. La meg tilslutt i denne hilsen si at vi håper at NSR og deltagerne får styrket sitt arbeide og sine saker gjennom dette landsmøte.

Så skal jeg gå over til/det som er mitt emne: Næringsutvikling i indre Finnmark; behov, muligheter og midler.

NSR har bedt en ikke-same som ikke bor i indre Finnmark om å behandle dette emnet. Stillingen og tittelen som utbyggingssjef betyr ikke at jeg er i stand til å løse og besvare alle de spørsmålene som emnet reiser. Jeg har heller ikke noe originalt å si om det. Jeg går ut fra at årsmøtet likesåvel som jeg vil finne det naturlig at jeg må behandle emnet ikke spesielt ut fra samisk synsvinkel, men ut fra den som faller naturlig for meg. Vi får se om det kan gi utgangspunkt og grunnlag for drøftelser.

Det er lettest å snakke om behovene. De er velkjente, men jeg skal likevel nevne noen punkter.

Jeg skal først ta utgangspunkt i folketallet og bosetting i indre Finnmark og dernest si noe om næringssituasjonen slik den er i dag. Karasjok og Kautokeino kommuner er preget av et stort såkalt fødselsoverskudd, dvs. at her fødes flere enn det dør. Det betyr selvfølgelig at det vokser opp flere som skal ha arbeid enn det faller arbeidstakere bort. Karasjok og Kautokeino er også særpreget ved at her bor forholdsvis mange i skolealder og likeså i den første og grunnleggende yrkesalder i fra 16 til 30 år. Dette betyr at det i disse kommunene er behov for et forholdsvis større antall arbeidsplasser i dag og etter hvert som ungdommen går ut fra skolen enn i Finnmark forøvrig. I Tana og Nesseby derimot er det færre enn gjennomsnittet for Finnmark i de aldersgruppene jeg nevnte, og flere



enn gjennomsnittet som er over 30 år. Dette tyder på at utflytting av ungdom har pågått en tid fra disse kommunene og at det derfor også er færre i den alderen hvor man setter flest barn til verden. Denne utviklingen kan ikke snues uten flere arbeidsplasser. Et særkjenne spesielt for Karasjok og Kautokeino er at det er forholdsvis liten utflytting herfra. Det har vel naturlige årsaker og så vidt jeg skjønner har mange et behov for å bo i samiske omgivelser og med en samisk tilhørighet.

Nok et punkt som tilsier nødvendig levegrunnlag og næringsinntekt er at det kan være ønskelig å holde en bosetting spredt over disse store geografiske områdene.

Bevaring og styrking av "samiske områder" med samisk bosetting og samisk språk og kultur krever et levegrunnlag og en mere allsidig næringsvirksomhet.

Så litt om næringssituasjonen i dag, og først reindriften. Der er det ikke plass til flere. Det er blitt flere familier med <sup>få rein og færre med</sup> mange rein i de senere årene. Vi kjenner ikke noen muligheter for å øke reintallet og kan heller ikke øke antallet av dem som skal leve av rein. Tvertimot må vi trolig minke reintallet og minke tallet på dem som skal leve av rein. Vi trenger derfor andre arbeidsplasser for å motvirke nedgangen i reindriften.

Jordbruket kan ikke skaffe næringsgrunnlag for særlig mange flere. Driften har vært nedlagt på mange småbruk i de senere år og andre inntektsmåter er nødvendig. Landbruksmyndighetene håper at nedleggingen av små bruk nå kan stanses.

Det er trolig en viss såkalt undersysselsetting i disse områdene. Det betyr at det er ønskelig at flere av de arbeidsføre kan komme i arbeid som gir rimelig inntekt. Et forholdsvis høyt tall uføretrygdete forteller at det er vanskelig å få hensiktsmessig arbeid. Det er i det hele tatt et lite variert arbeidstilbud og liten variasjon i næringsvirksomheten. Det er derfor behov for flere yrkesmuligheter og en brøddere næringsvirksomhet.

Det er et klart behov for et bedre levegrunnlag for mange. Det synes også å være behov for større selvfølelse eller selvrespekt blant befolkningen

og en større anseelse utenfra. Både selvfølelse, selvrespekt og anseelse er ofte en følge av gode eller høye inntekter.

Jeg skal peke på en del muligheter for næringsvirksomhet, men kan ikke være uttømmende og fullstendig. Jeg skal samle disse mulighetene i 5 punkter. 1) Kommunikasjoner, 2) menneskelige ressurser, 3) naturressurser, 4) byggevirksomhet, og 5) tjenestevirksomhet, som jeg kaller det.

Bedre kommunikasjoner, og ganske spesielt fullføring av indre riksvei, vil øke mulighetene for næringsvirksomhet på flere måter. Områder hvor man kan hente råstoffer for behandling, blir større. Videre vil kundeområdet eller markedet bli større, og det er viktig bl.a. for en del tjenesteytelser. Større ferdsel vil gi grunnlag for tjenesteyting til flere mennesker, dette er særlig av betydning for reiselivsnæringen.

Det finnes unyttede menneskelige ressurser i indre Finnmark. Årsakene til dette er også kjente for dere, men lå meg bare nevne språkvansker, liten utdannelse og skolegang, et lite næringsmiljø, liten stimulanse og oppfordring, liten veiledning, spesielt ved igangsetting av noe nytt, og store avstander til myndigheter utenfor området, fylkesmyndigheter og sentralmyndigheter. Flere av disse forholdene er under utbedring eller kan utbedres, og derved vil menneskelige ressurser kunne frigjøres og utnytted bedre.

Naturressurser kan jeg bare gå overfladisk inn på. Men de bør kunne utnytted bedre. La meg først nevne rein og produkter av rein, som kjøtt og skinn, kanskje bein og sener. Disse bør kunne videreforedles, f.eks. til gryteferdig mat, til fullt ferdiglagede skinnvarer osv. Jeg minner om at indre riksvei vil gi muligheter for å samle råstoff til slik virksomhet fra et større område enn tidligere. Og jeg vil tillate meg å nevne spesielt at man må unngå for sterk dragkamp mellom de forskjellige steder om hvem som skal utnytte hva og hvordan. Vi har eksempel på at slik dragkamp har ført til at ingenting har skjedd.

Jordbruksressurser skal jeg heller ikke si meget om. Karasjok og Kautokeino er såkalte grenseområder for jordbruk. En viss økning av eneyrkebruk er mulig, men det kan ikke bli mange. I Tana, Porsanger og Nesseby er der jordgrunnlag for flere eneyrkebruk og for en økning av sysselsettingen i jordbruk. Oppgaven vil være å få tak i jorda i passelige store enheter. Det er en offentlig oppgave å tilrettelegge virkemidler for dette. Det er i arbeid og vi må håpe at det kan gi bedre muligheter.

Jordbruk i disse områder vil fortrinnsvis være melkeproduksjon, som gir størst og best inntekt. Melkeproduksjon krever at man er tilstede på gården hele tiden, og kan derfor vanskelig kombineres med særlig mange andre inntektsformer. Kombinasjonsbruk er derfor så vidt jeg kan skjønne ikke noe særlig stort alternativ til eneyrkebruk. Nedgangen i småbrukene forteller også dette. I denne forbindelse nevner jeg så kalt utmarksnæring med fiske, multer, småturisme og kanskje annen utnyttelse av utmarka. En næringsmessig utnyttelse av utmark eller av disse produkter i utmarka konkurrerer med almenhetens frie bruk. Det er vanskelig å tallfeste hva slike utmarksnæringer har betydd eller kan bety økonomisk. Det er derfor vanskelig å vinne forståelse for en utmarksnæring i denne konkurranse situasjonen. Det bør være en oppgave for dem som er interessert i utmarksnæringer, å påvise de økonomiske muligheter som finnes. I utkast til den fylkesplanen som er under arbeid, er det foreslått at de kommunale myndigheter skal være med å planlegge og tilrettelegge for utmarksnæring under generalplanleggingen. De som er interessert i næringen, bør samarbeide med de kommunale myndigheter og kan påvirke dem i dette arbeid.

Skogen og trevirke er ingen stor ressurs, men bjerkeskogen kan trolig utnyttas noe mer til sponplater. Vi har en viss ferdighus- og hyttebygging og det kan muligens gjøres noe mer ut av det. Men vi er her avhengig av trevirke fra Finland, slik at det er usikre muligheter. Derimot kan det kanskje være bedre muligheter for mindre snekkerbedrifter som kan lage f.eks. ferdige vinduer, skap, møbler ~~og~~ lignende slik virksomhet som passer godt, den behøver ikke drives i store enheter.

Om husflid vil jeg ikke si annet enn at det vil være salgsmuligheter for kvalitetsvarer. Husflid kan egne seg godt for kombinasjon med annet arbeid og andre inntekter.

La meg også si noe om den naturressurs som ligger i malmer, mineraler, sand o.l. Vi kjenner ikke mulighetene her før undersøkelser er foretatt. Vi skal også være oppmerksom på at i områder som fredes eller foreslåes fredet, vil ingen ha oppfordring til undersøkelser etter malmer og mineraler, siden <sup>den</sup> som undersøker, ikke kan regne med å få utnyttet eventuelle funn. Det er arbeidsmuligheter også i undersøkelser, i leting, ikke bare i utnytting av det som måtte bli funnet. Kunnskaper på dette området bør finnes blant folk som bor i indre Finnmark. Her skulle være muligheter for den som vil, til å kvalifisere seg for å delta i kartlegging og leting og for den saks skyld også drift.



Det ligger i det hele mange arbeidsmuligheter i slik virksomhet, med transport, som maskinfører og gruvearbeider, formann, reparatør, for ikke å snakke om bergingeniør, geolog o.l. Jeg får presisere at jeg med dette ikke har tatt stilling til hvor vidt det bør foretas undersøkelser eller drift av eventuelle funn, men jeg vil trekke frem de mulighetene for forskjellige arbeidsplasser som foreligger.

Så noen ord om byggevirksomhet. Vi kan vente adskillig bygging i årene framover. Det vil gjelde boligbygging, og jeg nevner i denne forbindelse boligtiltakene, og den såkalte opplæringsbedriften som er kommet i gang her i kommunen. Det vil være behov for driftsbygninger og andre landbruksbygg. En bremse på utviklingen av jordbruket i tiden framover vil trolig være tilgangen på bygningsarbeidere til å føre opp landbruksbygg. Både bygninger som står i dag og bygninger som skal bygges vil kreve vedlikehold og antagelig betydelig mere vedlikehold enn vanlig har vært hittil. Det skal i årene framover også bygges en god del til offentlige formål, skoler, miljøbygg, Nordisk samisk institutt, samiske kringkastingssendinger, gymnas, bibliotek osv. Og sist, men ikke minst i denne sammenheng, det bør bygges til næringsvirksomhet - det kan være forretninger, håndverksdrift osv.

Bygningsarbeideryrket er utviklet til stadig mer helårig virksomhet og det vil være store og gode muligheter for ganske mange å finne sysselsetting av forskjellig slag i byggevirksomheten. Og her er det mange yrker. Vi har de rene bygningsarbeidere, byggelag, snekkere. Det finnes murere, elektrikere, installatører, rørleggere osv. De vil kunne drives alene eller helst noen flere sammen, men uten noen stor bedrift. Bygge- og vedlikeholdsarbeid vil trolig øke framover. Dette vil være sikre yrker.

Til slutt skal nevnes såkalt tjenestevirksomhet, eller servicenæring som det heter. Det omfatter svært mye. La meg nevne verksteder av forskjellige slag, f.eks. for biler, snøscootere, landbruksmaskiner. Og for elektriske artikler som jo har øket veldig og fortsatt trolig vil gjøre det.

Et annet område som er temmelig aktuelt, er regnskapsføring og revisjon. Dess mere vi kan få av annen næringsvirksomhet, vil det trolig være behov for folk som kan yte tjenester innenfor dette området. Jeg nevner også reiseliv, turisme. Det kan trekkes nok turister til disse områdene og det kan selges dyrt til dem. Men en annen ting er hvilke virkninger slikt reiseliv vil ha for de fastboende og for samisk kultur. Her er spørsmål om man ønsker store anlegg hvor man samler mye folk, eller små og flere



anlegg hvor turistene kanskje ikke gjør seg så sterkt gjeldende.

Det er sikkert også andre muligheter for næringer, yrker, arbeidsplasser og sysselsetting. Noen må se disse mulighetene og noen må utnytte dem. Hvem venter vi skal gjøre det?.

Jeg går så over på det tredje hovedpunktet, om midler til næringsutvikling. Jeg kan ikke gå inn på de spesielle midler (eller virkemidler som det er blitt hetende i den senere tid) og som finnes eller som ønskes for de enkelte næringer, det ville ta for lang tid. Men jeg skal ta for meg det som er sagt om utviklingsfond, utviklingsråd og sekretariat i Stortingsmeldingene om Nord-Norge programmet.

Først utviklingsfond. I den første Stortingsmeldingen om utviklingsprogram for Nord-Norge er det foreslått opprettet et såkalt utviklingsfond for samiske bosettingsområder. Det er nevnt at det skal kunne ytes både lån og tilskott til bl.a. næringsvirksomhet, det må bety både til enkeltpersoner og til bedrifter som skal drive næringsvirksomhet. Det er ikke utarbeidet noen regler for et slikt fond og om bruken av fondets midler og jeg kjenner heller ikke til noe utkast til slike regler. Jeg skal derfor bare nevne spørsmålet om utviklingsfondet bør kunne finansiere ikke bare investeringer og igangsetting av virksomhet, men også drift, altså en subsidiering av virksomhet. Jeg skal la spørsmålet stå åpent.

Det finnes andre finansieringsmuligheter også. Distriktenes utbyggingsfond yter lån og investeringstilskott i stor utstrekning i dette fylket. Men på en del områder strekker det ikke til. Jeg nevner at Distriktenes utbyggingsfond ikke yter lån og investeringstilskott til alle næringer, bl.a. ikke til all håndverksvirksomhet og tjenestevirksomhet. Investeringstilskott ytes heller ikke til investeringer på under 30.000 kroner. En del av de næringsmulighetene i indre Finnmark som jeg har nevnt, vil således ikke kunne støttes av Distriktenes utbyggingsfond. Utviklingsfondet for de samiske bosettingsområder er ment å skulle komme inn der hvor Distriktenes utbyggingsfond og andre finansieringskilder ikke strekker til.

Til forvaltning av utviklingsfondet er det foreslått opprettet et utviklingsråd som skal være sammensatt av representanter for kommunene, Finnmark fylkeskommune, staten og samenes organisasjoner. Stortingsmeldingen foreslår en rekke oppgaver for dette utviklingsrådet, men det er gjort i løse og upresise vendinger som gir få konkrete holdepunkter. Jeg tror ikke et slikt råd i og for seg kan utrette så mye. Det vil ikke kunne møte så ofte og så lenge om gangen og det er opptatte mennesker som



ganske sikkert vil bli sittende i et slikt råd. På samme måten som mange andre råd og utvalg vil også dette helst måtte begrense seg til å vurdere og avgjøre søknader og forslag som blir forelagt rådet. Rådet vil neppe selv kunne finne på så mye eller få i gang så mange tiltak, og finansieringsplaner må utredes av andre enn rådet. -

Før jeg forlater utviklingsfondet og utviklingsrådet må jeg bare tilføye at det er foreslått at de også skal ha andre oppgaver enn finansiering av næringsvirksomhet, men det hører ikke hjemme i denne sammenheng.

Et utviklingsråd vil trenge et sekretariat, det vil si fast tilsatt tjenestemann eller tjenestemenn. Stortingsmeldingen foreslår sekretariatet lagt til en egen seksjon ved fylkesmannsembetets utbyggingsavdeling. Jeg er ikke enig i det.

Det som trengs, er nemlig noe langt mer enn et sekretariat, noe langt mer enn skrivere for utviklingsrådet. Det trengs hjelp og veiledning til enkeltpersoner og bedrifter som øverveier å sette igang med noe. Det trengs tiltak, personer som ser muligheter, personer med fantasi og ideer, og som kan finne de rette folkene til å gjennomføre slike idder. Det trengs personer som kan fange opp og som kan vurdere de tanker som folk måtte ruge på. Det trengs personer som kan tegne og beskrive et nytt prosjekt, som kan kostnadsberegge et anlegg, som kan sette opp et utkast til driftsbudsjett for en ny virksomhet, som kan skrive søknader og formodentlig folk som også kan delta i selve gjennomføringen av prosjektet, etter at midlene måtte være stillet til rådighet.

Slike tjenestemenn bør ha kontor og bo i indre Finnmark. Fylkesmannen har tidligere gått inn for det i en uttalelse til departementet, men departementet har tydeligvis ikke blitt overbevist. Etter min og andres mening kan disse oppgavene ikke løses tilfredsstillende fra Vadsø. - Men enten kontoret blir her eller der, vil det viktigste være å finne mennesker som kan og som egner seg for slikt arbeid. Det vil trolig ikke være lett. Begynn idag og let etter folk med slike kvalifikasjoner!

Det siste og viktigste middel i næringsutbyggingen er yrkesutøvere. Det er ikke nok med muligheter, planer, penger og tjenestemenn. Det viktigste er folk som kan gjennomføre tiltak og drive en næring. Skal vi vente på folk utenfra, fra storsamfunnet, til å skape næringsvirksomhet og arbeidsplasser? Yrkene er frie, og det står hvem som helst fritt til å slå seg ned hvor som helst, når de ser en mulighet. Folk i indre Finnmark bør dyktiggjøre seg til nærings- og yrkesliv det finnes muligheter for. De må skaffe seg utdanning og praktisk erfaring. Og vi må bare

se i øynene at i dag og i lang tid kan slik utdanning og praktisk erfaring bare hentes utenfor indre Finnmark.

Hva slags utdanning og praksis gir muligheter i indre Finnmark? Reindriftsskolen gir grunnlag for arbeid både i reindrift, i vei-  
ledningstjeneste og forsøksvirksomhet.

Regnskapsføring, revisjonskurs og bedriftsøkonomi vil det bli stadig større bruk for i alle næringer. De forskjellige byggefag kan læres på yrkesskoler, voksenopplæringskurs og i arbeid hos andre.

Mange samer har de senere år fått almenutdannelse (gymnas) og samfunns-  
faglig utdanning. Det har vært betydningsfullt i denne perioden å få  
kvalifisert folk for teoretisk arbeid i skoler, organisasjoner, insti-  
tusjoner o.l.

Ny næringsvirksomhet krever også folk med kunnskaper og innsatsvilje,  
skal de lønne seg som levegrunnlag. Da må det satset på yrkesutdannelse  
og annen dyktiggjøring for næringsvirke. Dette kan bli en avgjørende  
forutsetning for videre utvikling i indre Finnmark!

Kanskje kan det være en oppgave for Norske Samers Riksforbund å arbeide  
for dette? Å oppfordre og påvirke ungdom og foreldre til å satse på  
utdanning og dyktiggjøring for de yrkesmuligheter som finnes, og som må  
utnyttes?

Kanskje kan det til slutt være grunn til å spørre om den næringsutvikling  
jeg har snakket om, kan forenes med utvikling av samisk kultur.  
Det gjelder jo moderne næringer og virksomhet, som ingen tilknytning har  
til tradisjonell samisk kultur.

Jeg er ikke den rette til å svare. Men noe kan jeg si. Uten utvikling av  
slike næringer og arbeidsplasser må flere samer enten flytte ut eller  
leve med liten inntekt, kanskje også med liten selvfølelse og liten an-  
seelse. Virksomhet og omgivelser er ~~alt~~ endret de senere år, og vil/fortsa-  
trollig bli endret. Det må være bedre at samer deltar i denne endringen, enn at  
den overlates til andre. Kanskje kan samer utnytte mulighetene og på-  
virke utviklingen ut fra sine forutsetninger og ønsker.

STORTINGSMELDING NR.33 (73-74)

TILLEGG TIL ST.MELD. NR. 108 (72-73): "OM ET UTBYGGINGSPROGRAM  
FOR NORD-NORGE"

UTVIKLING AV SAMISKE BOSETNINGSOMRÅDER.

INNLEDER: STATSSEKRETÆR OLE K.SARA.

" Landsdelskomiteen for Nord-Norge ble oppnevnt i 1969. Komiteens mandat var å legge frem forslag til landsdelsplan for de 3 nordligste fylkene. Komiteen ble nokså umiddelbart sendt ut til fylker og kommuner og organisasjoner til uttalelse. I denne forbindelse vil jeg svært gjerne nevne at det fra samisk hold ble krevd at den del av utredningen som gjaldt samiske spørsmål skulle oversettes til samisk. Tidligere sekretær for Norsk sameråd, Hans Henriksen har arbeidet med oppgaven. Det var et krevende og vanskelig arbeid. Hans Henriksen har uttalt at det var spesielt vanskelig å oversette et såvidt fagteknisk materiale som utredningen var, og har da heller ikke maktet å oversette alt. Han har gjort et utmerket arbeid i det som nå er til trykking og vil kunne sendes ut. Når Hans Henriksen, som vel er en av våre dyktigste i samisk språk og som dertil har størst erfaring i oversettelsesarbeid, har vanskeligheter, så reiser dette spørsmålet seg om hva som nå må gjøres for å løse oversettelse av stoff av den karakter som her er tale om. Det er et generelt behov hos samene at man har oversettere slik at man ikke skal være nødt til å gå til tilfeldige som i og for seg kan gjøre et godt arbeid, men med en enkelt strek kan forandre innholdet i en sak som for vedkommende er viktig. Jeg skal senere komme tilbake til dette spørsmålet, og jeg beklager at jeg i den samiske del ikke kom tilbake til dette med oversetting, men jeg skal gjenta det senere også på samisk.

Landsdelskomiteens utredning danner grunnlaget for de stortingsmeldinger som nå er lagt fram om utbygging av Nord-Norge. Da må jeg i denne forbindelse si at utredningen er et verdifullt og nyttig dokument også for dem som skal arbeide i og for landsdelen lokalt. St.meld.nr. 108 som Korvald regjeringen la fram er ikke trukket tilbake. Siktemålet med tilleggsmeldingen som Bratteli regjeringen nå har lagt fram er i første rekke å legge opp til et mer konkret og forpliktende handlingsprograa enn det som kom til uttrykk i den forrige st.meld. Videre er tilleggsmeldingen i samsvar med Arbeiderpartiets arbeidsprogram for perioden, spesielt med det som "et ny giv i nord".



jeg tror det kan være nyttig når dere studerer tilleggsmeldingen også ser på det som står i Ny giv i Nord, for de utfyller delvis hverandre. De forslag som er tatt opp i tilleggsmeldingen vil bli innarbeidet i langtidsbudsjettet for 1975-77. Korvald regjeringen har i mindre grad innarbeidet budsjettmessig dekning for de forslag meldingen innebar for 1974. For å komme igang med endel av tiltakene har Korvald-regjeringen av 1974 budsjett tatt ut 10 mill. kr. Som den skal brukes til å sette igang endel tiltak med. Jeg skal senere komme litt tilbake til hvordan disse midler er disponert. Utredningsprogrammet geografiske området er i tilleggsmeldingen også foreslått utvidet til å gjelde Namdalsregionen i Nord-Trøndelag. Til oppfølging av programmet er det utnevnt et statssekretærutvalg som skal koordinere arbeidet sentralt, mens de 3 nordligste fylker har utnevnt et landsdelsutvalg som vil være et samarbeidsorgan for statssekretærutvalget. Men utover det vil det være nødvendig at det nær sagt på alle plan, offentlig som privat, er med på å følge opp arbeidet. Når det gjelder oppgaver som berører de samiske forhold vil det være av stor betydning at de samiske organisasjoner er med på drøftelsen, ikke minst når det gjelder prioriteringen av de forslag som er tatt opp, men også i stor utstrekning hvordan de skal gjennomføres lokalt. Det er vel ofte slik at det er vel ikke nok å stille virkemidler til disposisjon. Det vil alltid kreves lokalt initiativ og innsats. Dette vil jeg svært gjerne understreke, spesielt når det gjelder de samiske områder.

Mange av de økonomiske problemer i disse områder knytter seg til at næringslivet er svært ensidig, vesentlig knyttet til utnyttelsen av utmark. Det er den lokale befolkning selv som må finne ut om det næringslivet man har er utnyttet fullt ut og hvor man evt. kan finne tillegg. Like mye må det være et lokalt ansvar å finne fram til nye tiltak som kan gi sysselsetting for befolkningen, og ikke minst, hvilken sysselsetting en vil ha her. Tar en for seg f.eks. reindriftsnæringens situasjon synes det åpenbart at de naturlige ressurser her er maksimalt utnyttet. Det er kanskje mer spørsmål å redusere beitenes utnyttelse enn utviding. De beitemuligheter som ikke er utnyttet, synes å representere en svært beskjedent mulighet i helhetssammenheng. Det er muligens endel rasjonaliseringsgevinst å hente ved omlegging av driftsformer, bedre å utvide foredling av produktene. Generelt sett synes det behov for bortimot en fordobling av næringens avkastning for at de som idag er knyttet til næringen skal kunne oppnå en

økonomisk levestandard som noenlunde er i samsvar med det en ellers har i samfunnet. En må lokalt, og ikke minst blant reineierne, komme fram til om det er forsvarlig å opprettholde så mange arbeidsplasser innen næringen som man har idag, og ikke minst om det er mulig.

For jordbrukets del finnes det ennå være noe som ikke er utnyttet som muliggjør en utvidelse. Men også her er vel problemet at de som idag er knyttet til næringen har for små bruk som enten må utvides eller drives i kombinasjon med noe. Hva dette "noe" er kan det være delte meninger om, men generelt sett er nok mulighetene begrenset. Det er begrensede arbeidsplasser som kan tilpasses og er kombinerbar med gårdsdrift. En del binæringsvirksomhet ligger det i ved mer organiser utnyttelse av andre naturressurser og utmark. For å få en oversikt over jordbrukets egne kombinasjonsmuligheter, er det nokså vesentlig at kommunene gjennom generalplanarbeidet får registrert i tall hvilke muligheter det er slik at befolkningen kan noenlunde vite hva man har å satse på og at de ikke blir lurt til å tro på muligheter som ikke eksisterer. En regner med at en arbeidsplass i landbruket normalt vil gi 2 arbeidsplasser ved reindriften. Jeg vil anta at noe tilsvarende vil gjøre seg gjeldende også i de samiske områder, kanskje noe mindre fordi at gårdsdriften her er noe mindre.

Utover basisnæringene, hvis en da også tar med husflid som en del av basisnæringene vil det måtte skapes noen nye, mer fermmedartede arbeidsplasser også for den samiske befolkning. Arbeidsplasser, som antagelig, for de flestes vedkommende til å begynne med, betyr større krav til fagutdanning. Likeledes arbeidsplasser som i en viss utstrekning vil være i konkurranse og konflikt med basisnæringene. Et eksempel i området her er gruve drift. Jeg vil likevel tro at det for fremtiden vil være nødvendig at de samiske områder tilføres nye arbeidsplasser, som kan gi muligheter for et mer variert samfunn. Dette vil for noen i en overgangstid skape problemer og på visse felter bety reduksjon av dagens situasjon. Men for det samiske samfunns eksistens tror jeg dette er nødvendig. La meg kort klargjøre dette. Etterhvert skjer det en vesentlig utvikling innen opplæringssektoren. Grunnskolene blir bedre og med det en naturlig økende videreutdanning. Den pris som mindre steder som regel må betale for økende videreutdanning er som regel at ungdommen må søke arbeidsplasser på helt andre plasser enn hjemstedet.



Og dermed tappes det lokale samfunn for den kraft disse mennesker representerer. For det samiske samfunn, miljø og kultur vil en slik utvikling være litt av et tankekurs. Det er utfra denne bakgrunn jeg vil advare mot en for sterk konsentrasjon om primærnæringen. Jeg håper og tror at denne oppfatning deles av mange. Jeg har også oppfattet NSR's uttalesle til landsdelsplanen i samme retning. Når en der sier at det bør nedsettes et allsidig utvalg bestående av samer som får i oppdrag å utrede den samiske befolknings kultur-elle, sosiale og økonomiske situasjon i Norge. Det kan vel stilles spørsmål om dette egentlig er en for stor oppgave for et utvalg som i de fleste tilfeller utføres av mennesker i fritiden. Spørsmålet er da om det når det gjelder dette problem som her er stilt er modent for et utvalgsarbeid. Regjeringen har i tilleggsmeldingen uttalt at en vil anmode nordisk samisk institutt om å påta seg oppgaven og å prioritere den. På grunnlag av instituttets arbeid vil en eventuelt følge opp med utvalg. Dette vil ta noe lengre tid, men saken bør vel gjennom en slik prosess. Den generelle betraktning jeg her har gitt uttrykk for, er for endel ikke fyldegjørende og er for en del mine personlige vurderinger, mens en del kommer til uttrykk i tilleggsmeldingen. Før jeg tar for meg de enkelte deler av meldingen som jeg vil omtale, vil jeg understreke at samiske spørsmål også blir behandlet i andre st.meldinger som f.eks. kulturmeldingen, likeledes vil det snart bli lagt fram en st.melding om en aksjonsplan for de samiske bosetningsområder som vil være en presisering på enkelte felter og da i første rekke kanskje når det gjelder basisnæringens problem.

Den senere tids utvikling innenfor jordbruket i Nord-Norge er bekymringsfullt. Det nedlegges bruk, og produktive områder kommer ut av drift. Landsdelens behov for jordbruksprodukter må dekkas av import fra andre deler av landet. For Finnmarks vedkommende er konsum melk et stort problem som i perioder faktisk kan være en prekær situasjon. Dette skjer til tross for at Nord-Norsk jordbruk på enkelte felter har særbehandling. Men dette er tydeligvis ikke nok. Det er behov for ytterligere differensiering av virkemidlene. Som et første ledd i utbyggingen av jordbruket i Nord-Norge er det satt igang en aksjonsplan for Tromsø og Finnmark som i første rekke tar sikte på økt utbygging av melkeproduksjonen. Denne planen er såvidt godt presentert gjennom presse og radio, jeg antar at også statsråden som også har vært her, berørte den, at jeg kort vil nøye

meg med å si at de tiltak som kommer gjennom denne aksjonsplanen naturligvis også gjøres gjeldene for de samiske bosetningsområdene. Statens Landbruksbank får utvidet sin utlånsramme fordi at kapital er et vesentlig problem ved utbygging av nord norsk jordbruk. Jeg nevnte innledningsvis at Regjeringen har stilt til disposisjon 10 mill. kr. for at man skulle kunne starte på noen deler av denne meldingen og en mill av disse 10 mill. er brukt til å, eller er kanalisert gjennom Statens Landbruksbank for å kunne heve maksimalt tilskuddet til bedriftsbygninger fra 70.000 til 90.000 i Nord Norge. Videre vil Landbruksbanken utlåns....bli utvidet. Det vurderes en renteutsettelse i 5 år likeledes avdragsfrihet de første 5 år etter utbygging. Dette er klart tiltak som vil kunne bety nokså meget når man skal satse på utbygging, ofte uten å ha så stor egenkapital, slik at likviditeten de første år kan bli noe bedre.

I Finnmark er det svært få av jordbrukerne som har fagutdanning, og dette gjør seg spesielt gjeldene i de samiske områdene. Det vil bli satt i verk tiltak for å øke praktiserende jordbrukeres mulighet for fagutdanning og i denne forbindelse vil det i den utstrekning det er mulig forsøke skaffet samisktalende lærere og veiledere. I samarbeid med arbeidsmarkedets myndighetene og på vilkår som for voksenopplæringen med økonomisk støtte under kurset, bør kursene også kunne gjennomføres i kommunen. Foruten ren fagopplæring, vil det sannsynligvis i de samiske områdene også være nødvendig med ren almenopplæring. For Kautokeinos del, fikk en allerede for noen år siden en egen plan for utbygging av jordbruk med vekt på økt kapital til gagn for utbygging av bruk. Egenkapitalen er et problem, ikke minst i de samiske områdene, og når egeninnsatsen også er begrenset under utbyggingen vil det for mange være helt umulig å få til.

Planen for Kautokeino, som forevrig er kalt Kautokeino - planen, forutsatte ekstraordinære tilskott gjennom landbrukets utbyggingsfond. Det var der ikke satt noen grense for hvor langt man kunne gå med tilskottet, men man ville vurdere hver enkelt sak for seg. Det vil for de fleste være kjent at en er kommet igang med denne utbygging i Kautokeino og jeg vil anta at den idag gjelder 6-7 bruk. Såvidt jeg har kunnet registrere gjennom landbruksmyndighetene i fylket går utviklingen stort sett etter planen.

Planen inneholdt den gang utbygging av 30 bruk, og jeg vil uttrykke håp om at dette mål snart blir nådd. Det vil fortsatt være problemer for de som har hatt en utbygging. Tilsvarende ordning er vurdert, gjort gjeldende også for andre samiske kommuner. Det er ikke alltid at det vil være mulig og heller ikke ønskelig å bare konsentrere inntekten fra bruket og kanskje spesielt i disse områder. Kombinasjonsbruk vil for mange være løsenet. For mange i de indre deler av Finnmark vil organisert og utvidet utnyttelse av ferskvannsfiske og moltebær kunne gi visse biervervsmuligheter. Det vil bli vurdert å sette igang prøv bruk for å registrere og kartlegge muligheten for de enkelte gårder. Det bør i fremtiden satses mer på østfiske, sik, gjedde og abbor enn man hittil har gjort. Jeg har hatt det inntrykk at man har konsentrert tenkningen om røye og ørret, fiskeslag som det er mindre av og hvor også produksjonen synes å være mindre, mens produksjonen av østfiske synes å være ganske stor. Det skyldes også at beskatningen i disse vassdrag tåles bedre.

Planmessig utnyttelse og foredling på stedet bør kunne gi en del arbeidsplasser både for jordbrukere og andre. På dette området kan vi ta lærdom av svenskene og finnene, for de er så vidt jeg kan skjønne noe dyktigere når det gjelder utnyttelse av ferskvannsfiske. Jeg har en gang vært på fisketorget i Rovaniemi og kjøpt abbor av denne lengde for to mark pr. stk. Det kan påregnes økonomisk støtte til planlagte prosjekter av denne art.

Når det gjelder utnyttelse av moltebær, er det satt igang et forskningsprosjekt for kultivering av myrer, en samarbeidsoppgave mellom Tromsø universitet, forsøksgården Holt og Finnmark landbruks-selskap. En del av forsøkene vil bli lagt til indre områder i Finnmark. Prosjektet er beregnet å gå over 10 år og er kostnadsberegnet til ca. 1,5 millioner kroner. Pengene er alt stilt til disposisjon for inneværende år, disse tas av de 10 millionene som en hadde til oppgaver i Nord-Norge.

Det er også under forberedelse et prosjekt for organisert utnytting av de fjernestliggende myrer, lokalforedling og salg. I Kautokeino og Karasjok bør produksjonslagene interessere seg for et slikt prosjekt. Forsøksprosjektet er lagt til Kautokeino. Prosjektet vil bli planlagt av Landbruksdepartementet i nært samarbeid med lokale myndigheter, organer og interesserte.

Moltebæra er etter mitt skjønn en ressurs som bør kartlegges fordi den antakelig representerer en mulighet som hittil er lite utnyttet i forretningsøyemed. En bedre organisert utnyttning vil trolig representere adskillig mange penger som kan komme godt med i et område hvor man ellers har vanskelig for å få arbeidsplasser. Jeg har i de år jeg selv har bodd i indre Finnmark, hatt følelsen av at hver gang moltetiden nærmer seg- noen uker før bæra er moden - kommer diskusjonen om hvem som skal utnytte den. Det er i og for seg et interessant spørsmål, men denne diskusjonen bør ikke lamme befolkningen i å utnytte ressursen fullt ut. Et prosjekt for utnyttelse av de mer fjerntliggende områder må naturligvis i høy grad ta hensyn til at man ikke skal øke konkurransen om den bæra andre normalt kan nå. Det norske myrselskap har forøvrig sagt seg interessert i kartleggingsarbeidet av molteforekomstene i Finnmark, og de mener også at de har kapasitet til det, og at de alt har et visst bakgrunnsmateriale. Molteutvalget har som kjent foreslått forpaktning av moltemyrer til bruk eller bygdelag som utnytter disse som binæring. Dette er klart en måte å få sikret næringsgrunnlaget for bygdene og brukene, og en slik mulighet vil bli vurdert. Det er sannsynlig at det vil betinge en lovendring.

La meg så komme litt inn på reindrift. Den bebudede aksjonsplanen for de samiske områder vil i stor utstrekning dreie seg om reindriftsproblematikken, men også om landbruket. Siden regjeringen ikke har behandlet denne meldingen ennå, er jeg avskåret fra å kunne omtale den i detalj. Det håper jeg vil kunne gjøres til sommeren på reindrifts-samenes landsmøte, hvor den kanskje også vil ha størst interesse. Jeg vil da her stort sett konsentrere meg om de tiltak som tilleggs-meldingen peker på. Som nevnt innledningsvis er reindriften problemer knyttet til at arealene nåutnyttes for hardt, samtidig som en har for mange tilknyttet næringen i forhold til avkastning. At man er kommet i denne situasjon, skyldes at det i liten utstrekning har skjedd en overgang fra denne næring til andre, dette samtidig som en mangler en klar målsetting for næringen og hjemmel for bruk av virkemidler for å oppnå dette. En bør nå snarest få vedtatt en målsetting, og det bør helst skje på reindriftsamenes landsmøte. Dette er det pekt på i tilleggs-meldingen. Samtidig bør det bebudes en reindriftsavtale.

En tilfredsstillende avtale vil nettopp avhenge av en klar politisk målsetting for næringen. Det er en forutsetning at denne avtale bygger på en forhandling mellom staten og næringens organisasjon. Det må derfor være et hovedmål for næringens organisasjon å forberede seg til slike forhandlinger og spørre seg selv om man har kapasitet til å påta seg en slik oppgave, eller om man bør knytte til seg fagkunnskap utenfra. Det er opplagt argumenter som taler for begge deler. Så vidt jeg har forstått, har heller ikke reindriftsnæringens organisasjon i og for seg konkret sagt at de absolutt vil ha en egen avtale, men at de primært ønsker det. Jeg vil likevel anbefale at organisasjonen nøye avveier dette spørsmålet før avgjørelse tas. Det er klart at i jordbruksavtalen som omfatter nokså mange penger, vil et beløp til reindriften ikke bety så veldig mye, det kan være en lettere måte for næringen å få flere midler enn ved en egen avtale hvor reindriften presenteres ene og alene. Vel, dette sier jeg bare for at organisasjonen snarest mulig kommer i gang med arbeidet med dette spørsmålet. Jeg håper også at organisasjonen skal kunne behandle dette spørsmål på sitt landsmøte.

Det er klart at det vil føre altfor langt om jeg nå skulle omtale hva en slik avtale skal omfatte, det er forøvrig et forhandlings-spørsmål. Men det som umiddelbart synes aktuelt, er naturligvis priser på og produksjon og omsetning av kjøtt og andre produkter, samt tilskottsordninger, rasjonalisering og utbyggingstiltak. Erstatning for ekstraordinært tap kan også være aktuelt, men i løpet av de siste 5 år har man to ganger hatt ekstraordinære bevilgninger over statsbudsjettet til dekning av tap. Erfaringer fra disse utbetalinger bør vurderes nøye før man tar opp til realitetsavgjørelse hvorvidt dette med tap skal være et avtalespørsmål.

Arbeidet med en ny reindriftslov er for så vidt kommet godt i gang i Landbruksdepartementet, det skulle nå nær sagt bare mangle. Det er såpass lenge siden lovkomitéen la fram sitt forslag, at det sannsynligvis vil bli nødvendig med en remisserunde før proposisjonen kan legges fram for Stortinget. Departementet tar sikte på å få den lagt fram slik at behandling kan skje på vårsesjonen 1975, men det kan være meget knapt om tid, normalt vil Justisdepartementet i lov-spørsmål trenge flere måneder for å tilpasse den til andre lover. Enhver næringslov bør inneholde en formålsparagraf, og nettopp av

denne grunn er det meget viktig at reindrifftsorganisasjonens toppledelsesørger for at dette spørsmål blir behandlet snarest.

Parallelt med lovarbeidet forberedes en innstilling om administrasjon, forskning og opplæring. Christensen-utvalget regner med at innstilling kan foreligge til høsten. Jeg skal ikke her komme inn på hva den kommer til å inneholde. Men la meg si at for å fange opp signaler både når det gjelder spørsmålet om loven og også om administrasjon, skole og forskning, planlegges det fra Landbruksdepartementets side at statssekretæren (som for tiden er meg) til høsten, trolig i august måned, skal ta en reise sammen med ekspedisjonssjef Christensen til samiske områder for å drøfte disse spørsmål enda en omgang.

Det er for et par år siden kommet nye skatteregler for reindriftnæringen, og det er avdekket noen svakheter. Det gjelder f. eks. avsetningen av to års produksjon på samme inntektsår, hvilket da naturligvis fører til unormalt store inntekter i året og derved uriktig skattebelastning. Det er fra reindriftshold antydnet ligning på flere års gjennomsnitt, slik det er gjennomført for andre næringer. Arbeidet med disse spørsmål vil bli tatt opp, og det kan også være andre deler ved skattereglene som trenger nærmere ettersyn.

La meg også nevne at man tar sikte på å utvide Landbruksbankens utlånsramme til reindrift. Likeså vil en ta opp til vurdering om det er grunnlag for endring av regelverket på grunnlag av de erfaringer man har gjort i de år man har hatt ordningen, spesielt ved lån til innkjøp av livdyr.

Gjennom de siste års undersøkelse av rein i Finnmark er det registrert store mengder snyltre. Arbeidet med registreringen er meget tidkrevende. Det vurderes nå en økning av kapasiteten, blant annet ved etablering av en veterinærstilling i indre Finnmark. En av oppgavene for denne veterinæren kan være å intensivere registrering og forsøksvirksomhet for eventuelt å finne fram til midler til å bekjempe sykdom og snyltre, alt dette i samarbeid med Statens reinforsøk og Statens veterinærlaboratorium.

Det har også i flere år vært snakket om et bremsebekjempelsesprogram på nordisk plan. Dette er forberedt, men våre fagfolk er fortsatt noe skeptiske når det gjelder resultatet. De tiltak som aktes gjennomført i reindriften, trenger god forberedelse og planlegging, og det



er forutsetningen at næringens organisasjoner mulig deltar i dette arbeidet. Det legges opp til at organisasjonen i det hele skal være med på å trekke opp linjene for fremtidens reindriftspolitik. For å nå dette mål er en fortsatt innstilt på at ytterligere økonomisk støtte til organisasjonen, hvilket er bebudet i meldingen. Det er også pekt på verdien av bygdelagsarbeid.

Når det for øvrig gjelder økonomisk støtte til organisasjonene, ble den øket totalt med 100 % fra 1973 til 1974. Det kan vel hende at noen av organisasjonene ikke er fullt ut fornøyd med fordelingen, men vi får håpe at det retter seg etter hvert.

Jeg vil da nevne noen undervisningstiltak og noen kulturelle tiltak. Det vil fra Kirke- og undervisningsdepartementets side bli opprettet et eget råd for oppfølging og utvikling av samiske undervisnings-spørsmål både i grunnskolen og i videregående skoler. Rådet vil bli direkte underlagt nevnte departement.

Ved Lærerutdanningen i Alta skal det etableres en egen avdeling som skal ta seg av opplæring av lærere til språkblandingsdistrikter, også med tanke på voksenopplæring. Og en håper også at dette kan bidra til en økt produksjon av samiske læremidler. Det er allerede nå opprettet og bemannet en stilling ved denne avdeling, la meg da si at det er godt håp om at den i løpet av 1974 vil ha i alle fall tre stillinger til.

Dette med undervisning, utvikling og forskning innen samiske spørsmål vil etter meldingen i stor utstrekning bli lagt til Nord-Norge, da konsentrert om Universitetet i Tromsø, Lærerutdanningen/Distrikts-høyskolen i Alta og Samisk Institutt i Kautokeino.

Det vil bli gitt tilleggstimer til samisk/norsk-opplæring slik at også ikkesamisktalende i de samiske strøk skal kunne få undervisning i samiske hvis dette er ønsket.

Når avdelingen ved Lærerutdanningen i Alta blir noe utviklet, kan det tenkes at tjenestemenn i samiske strøk skal kunne få kurs for å dyktiggjøre seg i samiske språk og derved funksjonere bedre i de samiske samfunn.

Når det gjelder samisk gymnas i Karasjok, er vel mesteparten av det jeg vil si, kjent for de fleste. Der skal nedsettes to utvalg. Det ene skal ta seg av lokalitetsspørsmålet, og jeg formoder at dette utvalget er i arbeid allerede. Det andre utvalget skal vurdere målsetting og funksjon for gymnasiet og tilpasse det til formål og skoleordning i henhold til den nye gymnaslov. Dette utvalget er så vidt jeg vet ikke oppnevnt ennå, men det er sent forespørsel til samiske organisasjoner og kommuner og sammensetning av utvalget.

Lokalitetene ved Den samiske yrkes- og husflidsskole i Kautokeino er antakelig for små for den funksjon den vil få etter den nye loven, da den også må påta seg en større del av allmennundervisningen og i tillegg samisk språk og kultur. Dette spørsmålet bør Kautokeino kommune og de lokale skolemyndigheter se nærmere på, og Kirke- og undervisningsdepartementet er meget interessert i drøfting av dette spørsmål.

I meldingen antydes det utvidet støtte til voksenopplæringen i samiske strøk. En må her lokalt finne ut hvilket opplegg som vil passe, og det vil da i stor utstrekning måtte bli skolemyndighetenes sak å få det igjennom.

Et annet stort problem i de distrikter hvor man taler to språk, er dette med oversetting/tolking. For en stor del av den samiske befolkningen er det meget vanskelig å funksjonere i samfunnet fordi man ikke kan gjøre seg nytte av de gode samfunnet tilbyr, dette rett og slett fordi man ikke alltid kjenner til dem. Jeg tror dette er et problem man må prøve å få en løsning på, og man drøfter nå i departementet opprettelse av offentlig translator-tjeneste. Man er på ingen måte kommet til noen konklusjon på hvordan dette bør gjøres, og jeg er for så vidt interessert i en drøfting av dette spørsmål med dere her eller eventuelt senere.

La meg da avslutte med å si at det er naturligvis en del punkter i meldingen som omhandler samiske spørsmål som jeg ikke har rukket å komme inn på. Men jeg vil gjerne peke på et annet spørsmål man i den senere tid har vært veldig opptatt av, nemlig vassdragsregulering. Når det gjelder slik regulering i samiske områder, sier man i meldingen at man må se disse i sammenheng, slik at man kan få til en vurdering av hva som vil skade minst. Meldingen tar også opp et forbindelses-spørsmålet, nemlig vern av disse.

Det kan i den sammenheng nevnes at det på nordisk plan nå er i gang drofting av en verneplan for de samiske områder, og Regjeringen vil komme tilbake til disse spørsmål og også til det spørsmål som ofte er debattert i samiske fora, nemlig spørsmålet om samenes rettigheter i de samiske bosetningsområder. Jeg bare nevner at det i denne sammenheng er stilt et grunnlagt spørsmål som landbruksministeren har fått i oppdrag å svare på. Det vil han da formodentlig gjøre, og jeg skal ikke foregripe den saken.

### Samisk skoleråd.

Det er innenfor de samiske organisasjoner en utbredt oppfatning om at det snarest bør etableres et organ som har som hovedoppgave å ta seg av utviklingen og oppfølging av samiske skole spørsmål.

NSR tok opp denne saken på landsmøtet 1973, og har siden hatt saken til utredning i en skolekomite som ble oppnevnt av styret i 1973. Deler av skolekomiteens innstilling ble lagt fram på landsmøtet 1974. NSR, landsmøtet 1974, vil på bakgrunn av skolekomiteens utredning uttale følgende:

Det må snarest opprettes et organ som skal ta seg av oppfølging og utvikling av samiske skole spørsmål. Organet kan kalles Samisk Skåleråd. Dette opprettes som et faglig råd under Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Rådet skal ha hånd om alle sider av samiske skole spørsmål, og skal omfatte alt fra forskole til postgymnasial utdanning. Rådet skal primært ha de samiske organisasjoner som sin referansegruppe.

Under rådet opprettes det et pedagogisk senter som skal ta seg av den daglige virksomhet, og forsøks- og utviklingsarbeidet.

Pedagogisk senter lokaliseres til et område med flerspråklig morsmålsopplæring, og skal ha nært samarbeid med allerede etablerte institusjoner som arbeider med tiltak som vedrører undervisningssektoren.

Det er et stort behov for å få koordinert og videreutviklet eksisterende tiltak på undervisningssektoren, og rådet bør derfor snarest komme igang med sitt arbeid. Arbeidet med undervisningsplaner, lærebøker og læremidler tillempet de lokale krav og behov bør prioriteres.

Stortingsmelding nr. 33 (73-74) nevner at det skal opprettes et råd for å ta seg av oppfølging og utvikling av samiske skole spørsmål. Landsmøtet ber regjeringen å følge opp intensjonene i stortingsmelding nr. 33, med bevilgninger over statsbudsjettet slik at samisk skoleråd og pedagogisk senter kan tre i funksjon i 1975.

Rådet bør opprettes i løpet av 1974. Utnevningen bør skje på bakgrunn av innstilling fra de samiske organisasjoner.

### Etterutdanning av lærere.

Norske Samers Riksforbund samlet til landsmøte 1974 er kjent med at skolestyrene i Kautokeino og Karasjok har søkt om å få sette i gang etterutdanning for lærere i samisk språk, kultur og historie på lokal basis.

Man har ennå ikke fått skriftlig svar på søknadene. Dette betyr at de lokale skolemyndighetene er avskåret fra å gi nye lærere en fyldestgjørende innføring i de lokale forhold. Dette kan få følger for undervisningen i grunnskolen og videreutdanningssektoren.

Landsmøtet ber skolemyndighetene se med velvilje på søknadene og legge tingene tilrette slik at disse kurs kan bli effektive.

### Skolekomiteen i NSR.

Norske Samers Riksforbund velger på landsmøte en permanent skolekomité med 3 medlemmer.

Komiteéns mandattid er 1 år. Komiteén bør være sammensatt slik at den til enhver tid dekker de aktuelle saksområder.

Landsmøtet bør vurdere kontinuiteten i arbeidet, impulser og nye ideer m.v. ved fastsettelsen av komitéens mandat og sammensetning.

Skolekomiteén arbeider på mandat av landsmøte og styre. Skolekomiteén avgir årlig rapport til styre og landsmøte. Skolekomiteén kan komme med forslag til styre og landsmøte. Styret bør avhente komiteens uttalesle i spørsmål innenfor komitéens kompetanseområde.

For kommende mandatperiode fordeles arbeidet slik:

1. Den bestående skolekomité gjør ferdig sin utredning og oversender denne til styret for videre behandling. Deretter oppløses denne komitéen.
  2. Dette landsmøte velger en ny komité som fram til neste landsmøte skal ta for seg førskolesektoren
- Komiteén bør konsentrere sitt arbeid omkring hvilke tiltak som generelt er ønskelige på førskolesektoren.

Norske Samers Riksforbund regner med at Samisk Skoleråd, når det blir etablert, vil ta seg av de praktiske oppgavene. Skolekomitéens arbeid vil derfor i første rekke være å forsyne Samisk Skoleråd med idéer og ønsker fra den samiske befolkning. Skolekomiteén i NSR må derfor i stor utstrekning basere sin virksomhet på mer kontakt med lokallagene og samle inn ønsker og idéer.



## LANDSMØTEUTTALELSE

NSR's landsmøte 1974 har gjennomgått St.meld. nr. 33 (73 - 74) Tillegg til St.meld. nr. 108 (72 - 73) "Om et utbyggingsprogram for Nord-Norge".

Landsmøtet viser til den uttalelse om St.meld. nr. 108 som ble vedtatt på landsmøtet i Nesseby 1. - 3. juli 1973, og vil særlig gjøre oppmerksom på det som er uttalt om opprettelse av et utviklingsfond og et utviklingsråd.

Landsmøtet ser at tilleggsmeldingen ikke behandler disse spørsmål på nytt og forstår dette slik at forslaget om opprettelse av et utviklingsråd/fond opprettholdes.

Landsmøtet ser med tilfredshet på forslagene om å få en samlet vurdering av spørsmål vedrørende vassdragsreguleringer og en samlet plan for vern og bruk av natur og utmarksressurser i de samiske områder, spesielt i Indre-Finnmark.

Videre er landsmøtet tilfreds med den rolle det nyopprettede Nordisk Samisk Institutt ventes å spille i forbindelse med utredninger som angår den samiske befolknings kulturelle, økonomiske og sosiale situasjon.

Endelig er landsmøtet tilfreds med at løftet om å bevilge midler til de samiske organisasjoner nå ser ut til å bringe organisasjonenes sekretariatbehov nærmere en permanent løsning.

Man står nå foran en ferdigbehandling av bl.a. St.meld. nr. 108 (72-73) med tilleggsmelding nr. 33 (73-74), en aksjonsplan for de samiske bosetningsområder samt en fylkesplan for Finnmark. Disse sakene inneholder forslag av meget vidttrekkende betydning også for næringsutviklingen i samiske områder. Landsmøtet finner grunn til her å understreke myndighetenes og NSR's ansvar i forbindelse med de vanskeligheter som befolkningen i våre sjøsamerbygder er i. Det tenkes særlig på fiskeriene og utmarksnæringene.

Landsmøtet anser det påtrengende nødvendig at det snarest blir klart på hvilke måter utviklingen i de samiske områder skal

styres og fungere. Norske Samers Riksforbund anser det som en selvfølge at utredning, planlegging og tiltak både i tradisjonell og ny næringsvirksomhet i samiske områder skal være et resultat av samisk aktivitet i alle sektorer.

Landsmøtet vil derfor holde fast ved at utviklingsrådet får et godt utbygget sekretariat, plassert i et av de samiske sentra og i størst mulig grad bemannes med ekspertise fra den samiske befolkning. Sekretariatet må være så sterkt bemannet at det kan drive utstrakt ide/tiltaksoppsøkende virksomhet i de samiske bygdene. Eventuelt må det knyttes til sekretariatet personer fra de ulike samiske områder som kan bistå enkeltpersoner, bedrifter o.l. i å utforme, fremme og gjennomføre tiltak av næringsmessig betydning.

Landsmøtet ser på den nærmeste tiden som meget avgjørende for forholdet mellom den utvikling som skjer og den medvirkende rolle de mennesker spiller som utviklingen angår.

Landsmøtet mener derfor at Norske Samers Riksforbund må styrke sin mulighet til å følge med i det som skjer og til å kunne påvirke utviklingen i ønsket retning.

Landsmøtet pålegger derfor styret til å oppnevne en næringsøkonomiske komite med foreløpig virketid frem til neste landsmøte. Styret og komiteen bør også ta stilling til spørsmålet om komiteen bør være mer permanent.

Komiteens oppgave må være å gjennomgå de foreliggende og de kommende utviklingsplaner og på bakgrunn av NSR's prinsipielle holdning til spørsmålene fremme forslag til prioritering av oppgavene, forslag til sikring av befolkningens medvirkning og forslag om best mulig koordinering av utviklingsarbeidet.

VALG.

Styret i Norga Sámiid Riikasør'vi - Norske Samers Riksforbund-  
består av:

Odd Mathis Hætta, Lærerutdanninga i Alta, 9510 Elvebakken, form.  
Peder Andersen, Igeldas, 9510 Indre Billefjord  
Edel Hætta Eriksen, 9520 Kautokeino  
Anna Laila Siri Frogner, 9730 Karasjok  
Leif Dunfjell, 9593 Breivikbotn

Personlige varamenn:

Trygve Lund Guttormsen, 9525 Masi  
Olav Dikkanen, 9815 Nyborg  
Laila Somby Sandvik, 9500 Alta  
Mari Teigmo, 9730 Karasjok  
Johan Jernsletten, Polmak, 9845 Tana